

Analiza nefinancijskog izvještavanja odabranih hrvatskih velikih poduzeća

Garma, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:698347>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

**ANALIZA NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ODABRANIH
HRVATSKIH VELIKIH PODUZEĆA**

**ANALYSIS OF NON-FINANCIAL REPORTING OF SELECTED
LARGE CROATIAN COMPANIES**

Diplomski rad

Student: Paula Garma

JMBAG studenta: 0067566986

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ivana Pavić

Zagreb, rujan 2023.

Sažetak i ključne riječi

U današnje vrijeme, ugled jednog poduzeća se ne očituje isključivo kvantitativnim putem, već i kroz prizmu ekoloških, društvenih i upravljačkih kvalitativnih utisaka, na račun čega se sve veća važnost počinje pridavati pojmu društveno odgovornog poslovanja te njegovom izvještavanju. Spomenuto održivo i odgovorno poslovanje ima za cilj globalni gospodarstveni razvoj uskladiti sa standardima okoliša, društva i upravljanja (ESG – Environment, Social, Governance). Kako bi se definiralo i ubuduće reguliralo nefinancijsko izvještavanje poduzeća da se drže smjera održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja veliku ulogu imaju regulatorni okviri. Cilj regulatornih okvira, smjernica i standarda je predstaviti temeljna načela, koncepte i elemente odnosno smjernice za sastavljanje nefinancijskih izvještaja radi lakšeg razumijevanja, usporedbe i tumačenja izvještaja. Također, poticati poduzeća da dobrovoljno izvještavaju o nefinancijskim informacijama o investicijama i aktivnostima koje su u skladu s društveno odgovornim poslovanjem i održivim razvojem. Cilj rada je analizirati nefinancijske izvještaje odabranih poduzeća različitih djelatnosti u Republici Hrvatskoj te identificirati kako navedena poduzeća svojim nefinancijskim izvještajima doprinose društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju. U radu, analizom nefinancijskih izvještaja, utvrđeno je kako promatrana poduzeća ispunjavaju navedene ciljeve. Također, ukazano je na potencijalne pravce razvoja nefinancijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: nefinancijsko izvještavanje, okolišni aspekti poslovanja, društveni aspekti poslovanja, upravljački aspekti poslovanja, društveno odgovorno poslovanje, ulaganja, održivi razvoj poduzeća

Summary and keywords

Nowadays, the reputation of a company is not only manifested quantitatively, but also through the prism of ecological, social and governance qualitative impressions, on account of which the notion of socially responsible business and its reporting is beginning to be given increasing importance. The aforementioned sustainable and responsible business aims to harmonize global economic development with environmental, social and governance standards (ESG). In order to define and regulate the non-financial reporting of companies in the future and to funnel companies in the direction of sustainable development and socially responsible business, the regulatory framework plays a major role. The aim of the regulatory frameworks, guidelines and standards is to present basic principles, concepts and elements, i.e. guidelines for compiling non-financial reports for easier understanding, comparison and interpretation of reports. The paper analyzes the non-financial reports of five large companies: Croatia Airlines d.d., Podravka d.d., Hrvatski telekom d.d., Plava laguna d.d. and Jadran - Galenski laboratory d.d. for the years 2020, 2021 and 2022 in order to determine the advantages and disadvantages of publishing non-financial information. A comparative analysis of the non-financial reports of selected Croatian companies from different industries will show what principles were used in reporting and how companies from different industries contribute to the goals of socially responsible business and sustainable development. The aim of this thesis is to analyze the non-financial reports of selected companies from various industries in Croatia and identify how these companies contribute to corporate social responsibility and sustainable development through their non-financial reports. Through the analysis of non-financial reports in the thesis, it was determined that the observed companies fulfill mentioned objectives. Additionally, potential directions for the development of non-financial reporting in Croatia were also highlighted.

Keywords: non-financial reporting, environmental aspects of business, social aspects of business, governance aspects of business, socially responsible business, investments, sustainable development of the company

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Paula Garma

(vlastoručni potpis studenta)

U Zagrebu, 8. rujna 2023.

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Paula Gosma

(personal signature of the student)

In Zagreb, 8th September 2023

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i ciljevi rada	1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	3
2.1. Povijesni razvoj nefinancijskog izvještavanja	3
2.2. Karakteristike i značaj nefinancijskog izvještavanja	5
2.3. Regulatorni okvir nefinancijskog izvještavanja	7
2.4. Prednosti i nedostaci nefinancijskog izvještavanja	18
3. ASPEKTI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	24
3.1. Osnovne karakteristike okolišnog aspekta izvještavanja	24
3.2. Osnovne karakteristike društvenog aspekta izvještavanja	26
3.3. Osnovne karakteristike upravljačkog aspekta izvještavanja	28
4. ANALIZA NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA – STUDIJA SLUČAJA ODABRANIH HRVATSKIH VELIKIH PODUZEĆA	30
4.1. Osnovne informacije o poslovanju odabranih hrvatskih velikih poduzeća	30
4.2. Komparativna analiza nefinancijskih izvještaja svakog odabranog poduzeća za zadnje tri dostupne godine	32
4.3. Zaključci i rezultati provedene usporedne analize nefinancijskih izvještaja hrvatskih velikih poduzeća	59
4.4. Potencijalni pravci razvoja nefinancijskog izvještavanja	61
5. ZAKLJUČAK	64
POPIS LITERATURE	65
POPIS SLIKA	72
POPIS TABLICA	72
ŽIVOTOPIS	73

1. UVOD

1.1. Predmet i ciljevi rada

Predmet ovog rada je analiza nefinancijskog izvještavanja odnosno izvještavanja o društveno odgovornom poslovanju i održivosti kroz okolišni, društveni i upravljački aspekt na primjeru poduzeća u Republici Hrvatskoj koja već duži niz godina objavljuju nefinancijske informacije vezane za navedene aspekte. Analizirana su nefinancijska izvješća za zadnje dostupne tri godine, 2020., 2021. i 2022., koja su objavljena u sklopu godišnjeg financijskog izvještaja, integriranog godišnjeg izvještaja ili kao zaseban nefinancijski izvještaj ili izvještaj o održivosti.

Cilj rada je istražiti aspekte nefinancijskog izvještavanja, istaknuti njegove karakteristike i značaj. Nadalje, cilj je objasniti relevantne regulatorne okvire koji su važni za provođenje ispravnog i standardiziranog nefinancijskog izvještavanja. Također, cilj je utvrditi i predstaviti prednosti i nedostatke objavljivanja nefinancijskih informacija. Usporednom analizom nefinancijskih izvještaja odabranih poduzeća u Republici Hrvatskoj različitih djelatnosti cilj će biti prikazati na kojim su se načelima prilikom izvještavanja isti vodili te kako poduzeća različitih djelatnosti doprinose ciljevima društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

U ovom diplomskom radu, za obradu teorijskog dijela teme, kao i za analizu nefinancijskih izvještaja odabranih poduzeća koristila se odabrana relevantna stručna i znanstvena literatura, kao što su: knjige, članci i radovi u stručnim i znanstvenim časopisima, te ostala literatura napisana od strane domaćih i stranih autora. Isto tako, podaci i informacije su se prikupljale s relevantnih i pouzdanih internetskih stranica. Prilikom izrade diplomskog rada, za obradu i analizu podataka, koristile su se metode analize, sinteze, deskripcije, klasifikacije i komparacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad je podijeljen na pet poglavlja. U prvom, uvodnom poglavlju su ukratko razrađeni predmet i ciljevi rada. Navedeni su i objašnjeni izvori podataka, metode istraživanja, kao i ukratko opisan sadržaj i struktura rada. U drugom poglavlju je prikazan povijesni razvoj nefinancijskog izvještavanja, objašnjene osnovne karakteristike, obuhvaćajući regulatorni okvir odnosno relevantne smjernice i standardi te su navedene prednosti i nedostaci nefinancijskog izvještavanja. Treće poglavlje je fokusirano na aspekte nefinancijskog izvještavanja odnosno detaljnije su razrađeni okolišni, društveni i upravljački aspekt. Nadalje, u četvrtom poglavlju je uslijedila glavna analiza gdje su se uspoređivali nefinancijski izvještaji za zadnje tri dostupne godine na primjeru pet velikih hrvatskih poduzeća različitih djelatnosti – Hrvatski Telekom d.d., Podravka d.d., Plava Laguna d.d., Croatia Airlines d.d. i Jadran - Galenski laboratorij d.d. Prvo je analizirano kako svako od navedenih poduzeća provodi svoje nefinancijsko izvještavanje kroz posljednje tri dostupne godine i kako doprinosi ciljevima društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja na temelju čega su doneseni zaključci provedene usporedne analize. Drugim riječima, analizirane su sličnosti, odnosno razlike u nefinancijskom izvještavanju odabranih poduzeća te naposljetku donesena sinteza zbog čega dolazi do spomenutih sličnosti, odnosno razilaženja u načinu provedbe nefinancijskog izvještavanja. Također su sagledani i potencijalni pravci za razvoj nefinancijskog izvještavanja u budućnosti.

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

2.1. Povijesni razvoj nefinancijskog izvještavanja

Danas poslovanje poduzeća ima utjecaj na okoliš, društvo i ekonomiju, odnosno poduzeća imaju važan utjecaj na područja gospodarstva, okoliša, socijalnih i ljudskih prava, i zdravlja okoline u kojoj posluju (IDOP, b.d.a). Zbog toga se pridaje sve veća pažnja nefinancijskom izvještavanju poduzeća koje podrazumijeva pripremu i objavu nefinancijskih informacija u svezi s utjecajem poduzeća na okolišno, društveno i ekonomsko okruženje (Krivačić, i Antunović, 2018.). Nefinancijsko izvještavanje zapravo služi za obavještavanje javnosti o društvenoj odgovornosti poduzeća (DOP) (Markota Vukić, Omazić, i Aleksić, 2019.). Važno je sagledati početak razvoja nefinancijskog izvještavanja te su ključne godine i događaji prikazani u tablici 1.

Tablica 1: Povijesni razvoj nefinancijskog izvještavanja

RAZDOBLJE	DOGAĐAJ
1900.-1990.	Različite preteče nefinancijskih izvještaja
1994.	Članak <i>Towards the Sustainable Corporation</i>
1997.	Osnivanje Globalne inicijative za izvještavanje o održivom razvoju (SAD)
2000.	Izvještaji o održivom razvoju, Izvještaji o društvenoj odgovornosti poduzeća Globalna inicijativa za izvještavanje izdala prvu verzija načela izvještaja o održivosti
2002.	Globalna inicijativa za izvještavanje izdala je GRI G2 načela izvještavanja
2006.	Globalna inicijativa za izvještavanje izdala je GRI G3 načela izvještavanja
2013.	Globalna inicijativa za izvještavanje izdala je GRI G4 načela izvještavanja
2014.	Usvojena je EU Direktiva 2014/95/EU o nefinancijskom izvještavanju
2015.	Doneseno je 17 ciljeva održivog razvoja i usvojena Agenda 2030 UN-a
2016.	Globalna inicijativa za izvještavanje izdala je GRI za izvještavanje o održivosti
2017.	Izdane su smjernice za izvještavanje o Ciljevima održivog razvoja u strateškom partnerstvu Globalne inicijative za izvještavanje i UN Globalnog sporazuma
2022.	Uredba o EU taksonomiji stupila na snagu

Izvor: izrada autorice temeljem: Nacionalna studija o stanju nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj za 2019. i 2020. godinu, pristupljeno 14. travnja 2023., <https://idop.hr/wp-content/uploads/2022/03/Izvjes%CC%8Cc%CC%81eFinal3003.pdf>

Razvoj nefinancijskog izvještavanja je započeo 1990-ih godina. Od tog trenutka pa sve do 1980-ih godina postojali su različiti izvještaji u svezi nefinancijskog izvještavanja, kao što su: izvještaji o zaposlenicima, društveni izvještaji, izvještaji o zajednici, izvještaji o zdravlju, sigurnosti i okolišu te zasebni izvještaji o okolišu. Može se reći da su to bile preteče nefinancijskih izvještaja kakvi postoje danas. Godine 1994. John Elkington je izdao članak pod naslovom *Towards the Sustainable Corporation* u kojem je obradio i objasnio koncept trostruke donje linije (engl. *Triple Bottom Line* ili *TPL*) i time proširio tradicionalni računovodstveni okvir (IDOP, 2022.b.). Naime, dotadašnji računovodstveni okvir mjerio je samo ekonomske učinke poslovanja te je Elkington proširio okvir na društvene i okolišne učinke (IDOP, 2022.b.). Drugim riječima, koncept TPL je usmjerio poduzeća na ekološku i društvenu vrijednost koja utječe na njihovo okruženje, pored ekonomske vrijednosti (Elkington, 2004.). Godine 1995. koncept je bio proširen i na 3P koncept koji je uključivao ljude, planet i profit (engl. *People, Planet, Profit*) (Elkington, 2004.). Godine 1997. se osnovala Globalna inicijativa za izvještavanje (engl. *Global Reporting Initiative - GRI*) o održivom razvoju u gradu Bostonu, u Sjedinjenim Američkim Državama. Svrha inicijative je omogućiti da poduzeća različita veličinom, djelatnošću i lokacijom kvalitetno i cjelovito izvještavaju o ekonomskim, okolišnim i društvenim učincima poslovanja (HR PSOR, b.d.a.). Globalna inicijativa za izvještavanje ima za cilj nefinancijsko izvještavanje ujednačiti s financijskim izvještavanjem u pogledu usporedivosti, pravovremenosti, pouzdanosti i provjerljivosti informacija (HR PSOR, b.d.a.). Dalje, 2000. godine se pojavljuju prvi izvještaji o održivom razvoju i izvještaji o društvenoj odgovornosti poduzeća. Iste godine Globalna inicijativa za izvještavanje izdala je prvu verziju načela izvještaja o održivosti. Dalje, Globalna inicijativa za izvještavanje objavljuje prva GRI G2 načela izvještavanja, što je označilo veliku prekretnicu odnosno početak izdavanja, testiranja, pregleda i revizije nefinancijskih izvještaja (GRI, 2002.). Sljedeća GRI G2 načela izvještavanja su objavljena 2006., a GRI G4 2013. godine te također 2016. godine. Godine 2014. je usvojena EU Direktiva 2014/95/EU o nefinancijskom izvještavanju o kojoj će biti detaljnije rečeno u sljedećim poglavljima. Sljedeće godine doneseno je 17 ciljeva održivog razvoja i usvojena je Agenda 2030 UN-a. Ti ciljevi su se nazivali Globalni ciljevi održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals*), a nadovezali su se na osam milenijskih razvojnih

ciljeva do 2015. godine te su proširili djelokrug na područje klimatskih promjena i održive potrošnje (ODRAZ, 2015.). Zatim, godine 2017. su izdane smjernice za izvještavanje o Ciljevima održivog razvoja u strateškom partnerstvu Globalne inicijative za izvještavanje i UN Globalnog sporazuma. Konačno, 2022. godine je Uredba o EU taksonomiji stupila na snagu o kojoj će više biti govora u sljedećim poglavljima.

Dakle, opisani ključni događaji su zasigurno pozitivno utjecali na razvoj nefinancijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj jer je stavljen fokus na važnost objavljivanja nefinancijskih informacija odnosno učinaka koje poduzeće ima na ekonomiju, društvo i okoliš u kojem posluje. Daljnji razvoj i poboljšanje je od velike važnosti za poslovanje poduzeća, kao i okoliša i društva u cjelini.

2.2. Karakteristike i značaj nefinancijskog izvještavanja

Nefinancijsko izvještavanje obuhvaća podatke o održivom razvoju i društvenoj odgovornosti poduzeća, što je sada neizostavan dio modernih poduzeća koje teže ravnoteži između ekonomije, društva i okoliša (Markota Vukić, Omazić, i Aleksić, 2019.). Dakle, nefinancijsko izvještavanje predstavlja proces u kojem poduzeće priprema i objavljuje nefinancijske informacije o učinku svog poslovanja na ekonomiju, društvo i okoliš u kojem djeluje (Krivačić, i Antunović, 2018.). U nefinancijske izvještaje se uključuju informacije o razvoju, poslovnim rezultatima, položaju poduzetnika i učincima aktivnosti koje se odnose na ekonomska, društvena i okolišna pitanja, kao i poštivanje ljudskih prava, borba protiv korupcije i različitih načina podmićivanja (IDOP, 2021.). Prema tome, može se reći i da je nefinancijsko izvještavanje način na koji poduzeća iskazuju i određuju svoju ulogu u društvu obzirom na okolišnu, društvenu i upravljačku perspektivu (*engl. Environmental, social, and corporate governance – ESG*) (Omazić et al., 2020.). Svrha objavljivanja nefinancijskih izvještaja je poboljšanje dosljednosti i usporedivosti nefinancijskih izvještaja koja sastavljaju i objavljuju različita poduzeća unutar Europske unije (IDOP, b.d.a). Zbog toga važnu ulogu u uspostavljanju, funkcioniranju i poboljšanju nefinancijskog izvještavanja imaju korporativni računovodstveni sustavi (Krivačić, i Antunović, 2018.). Dalje, obveza nefinancijskog izvještavanja je u Republici Hrvatskoj započela s poslovnom godinom od 1. siječnja 2017., a prema Zakonu o računovodstvu prvi obveznici su postali veliki poduzetnici

odnosno subjekti javnog interesa koji imaju više od 500 zaposlenika na datum sastavljanja bilance (Ministarstvo financija, b.d.). Obveznici u izvještaj posloводства moraju uključiti nefinancijski izvještaj koji se odnosi na ekonomska, društvena i okolišna pitanja (Ministarstvo financija, b.d.). Druga opcija može biti objavljivanje zasebnog nefinancijskog izvještaja koji se objavljuje zajedno s izvještajem posloводства ili na mrežnoj stranici poduzeća koja se spominje u izvještaju posloводства (Ministarstvo financija, b.d.).

Značaj nefinancijskog izvještavanja, odnosno strateški razlozi važnosti nefinancijskih informacija se odnose na:

- upravljanje rizicima,
- operativno poboljšanje,
- priliku i inovaciju (PricewaterhouseCoopers, 2021.a.).

Nefinancijsko izvještavanje pomaže poduzećima prepoznati i upravljati održivim rizicima i prilikama. Identificiranjem okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika, poduzeća bolje razumiju potencijalne rizike kao što su klimatske promjene, nedostatak resursa te poremećaji u radu i opskrbnom lancu (PricewaterhouseCoopers, 2021.a.). Dalje, nefinancijsko izvještavanje pomaže poduzećima da mjere, nadziru i poboljšaju svoj učinak održivosti odnosno mogu smanjiti utjecaj na okoliš, poboljšati društvene rezultate i poboljšati prakse upravljanja (PricewaterhouseCoopers, 2021.a.). I konačno, brojni rizici, kao što su klimatske promjene i nedostatak resursa, mogu biti i strateške prilike koje mogu dovesti do stvaranja novih proizvoda i usluga (PricewaterhouseCoopers, 2021.a.). Također, postupanje otpadom kao s novim resursom, kružno poslovanje može postati prilika za inovacije i razvoj poslovanja (PricewaterhouseCoopers, 2021.a.).

Društveno odgovorno poslovanje je ključna poslovna strategija za stvaranje vrijednosti okruženju. Nefinancijsko izvještavanje omogućuje upravljanje rizicima, izgradnju povjerenja, bolju reputaciju, pristup kapitalu te stvaranje dugoročne vrijednosti za poduzeće, društvo i okoliš. Također, integrira održivost u poslovne prakse i pokazuje posvećenost odgovornom poslovanju.

2.3. Regulatorni okvir nefinancijskog izvještavanja

Nefinancijsko izvještavanje zahtijeva definiranje i regulaciju putem različitih okvira, direktiva, programa i uredaba kako bi se osiguralo društveno odgovorno poslovanje i održivi razvoj poduzeća. Regulatorna tijela također izdaju smjernice i standarde kako bi olakšali razumijevanje i primjenu ovih pravila. Navedeno je sažeto u tablici 2 i dalje objašnjena u tekstu.

Tablica 2: Pregled regulatornog okvira, standarda i smjernica nefinancijskog izvještavanja

NAZIV	IZDAVATELJ	GODINA IZDAVANJA
GRI smjernice – G1, G2, G3 GRI standard – G4	Globalna inicijativa za izvještavanje	2000., 2002., 2006. 2013.
Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj - OECD	2011.
Direktiva o nefinancijskom izvještavanju - NFRD	Europski parlament i Vijeće	2014.
Program održivog razvoja do 2030.	Ujedinjeni narodi	2015.
Kodeks korporativnog upravljanja	HANFA	2019.
Uredba (EU) 2020/852 ili Uredba o taksonomiji	Europski parlament i Vijeće	2020.
Prijedlog Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti - CSRD	Europski parlament i Vijeće	2021.

Izvor: izrada autorice temeljem: About GRI, pristupljeno 14. lipnja 2023., <https://globalreporting.org/about-gri/>, 2023 update of the OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct, <https://mneguidelines.oecd.org/targeted-update-of-the-oecd-guidelines-for-multinational-enterprises.htm>, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://sdgs.un.org/2030agenda>, Smjernice za izradu ESG izvještaja, <https://lider.events/odrzive-financije/wp-content/uploads/sites/209/2022/04/Ksenija-Petricevic.pdf>, Direktiva 2014/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=LT>, Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32020R0852>, Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2013/34/EU, Direktive 2004/109/EZ,

Direktive 2006/43/EZ i Uredbe (EU) br. 537/2014 u pogledu korporativnog izvještavanja o održivosti, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189>

GRI standardi

GRI standardi (*engl. GRI Sustainability Reporting Standards*) su standardi koje je razvila Globalna inicijativa za izvještavanje. Prije razvoja GRI standarda, Globalna inicijativa za izvještavanje je izradila i objavila GRI smjernice (*engl. GRI Guidelines*): G1 (2000. godine), G2 (2002. godine) i G3 (2006. godine) (Krivačić, i Antunović, 2018.). Posljednje GRI smjernice (G4), koje su objavljene 2013. godine, su bile najraširenije u primjeni prilikom izvještavanja o održivosti te su 2016. godine na globalnoj konferenciji Globalne inicijative za izvještavanje preoblikovane u GRI standarde izvještavanja o održivosti (Krivačić, i Antunović, 2018.). Prema Nacionalnoj studiji o stanju nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj za 2019. i 2020. godinu, 33% poduzeća su primjenjivala GRI standarde prilikom sastavljanja nefinancijskih izvještaja (IDOP, 2022.b.). GRI Karakterizira ih definirana struktura izvještavanja, jasni zahtjevi i jednostavan jezik (IDOP, 2021.). Novi GRI standardi izvještavanja o održivosti su strukturirani kao modularni sustav međusobno povezanih standarda koji obuhvaćaju tri opća i 33 specifična standarda te su prikazani u tablici 3 (Global Reporting Initiative, 2023.a.).

Tablica 3: GRI standardi

OPĆI STANDARDI	SEKTORSKI STANDARDI	SPECIFIČNI STANDARDI
GRI 101 – Osnove	GRI 11 – Nafta i plin	GRI 200 – Gospodarstvo
GRI 102 – Opće objave	GRI 12 – Ugljen	GRI 300 – Okoliš
GRI 103 – Pristup upravljanju	GRI 13 – Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo	GRI 400 – Društvo

Izvor: izrada autorice temeljem: A Short Introduction to the GRI Standards, pristupljeno 20. srpnja 2023., <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>

Opći odnosno univerzalni standardi jačaju same temelje cjelokupnog izvještavanja o održivosti pružajući najvišu razinu transparentnosti za utjecaje poduzeća na gospodarstvo, okoliš i ljude, a primjenjivi su na sva poduzeća (Global Reporting Initiative, b.d.a.). GRI sektorski standardi za

određene sektore identificiraju ključne aktivnosti koje utječu na ekonomiju, okoliš i društvo. Ovi standardi pomažu prepoznati glavne utjecaje sektora i ispunjavaju očekivanja dionika u vezi izvještavanja o održivosti (Global Reporting Initiative, b.d.b.). Specifični odnosno tematski standardi su usmjereni na ključne teme poput ekonomije, okoliša i društva, koje su bitne za postizanje održivog razvoja poduzeća. Ovi standardi obuhvaćaju pitanja kao što su otpad, zdravlje, sigurnost na radu i porezi (Global Reporting Initiative, 2023.a.)

GRI standardi obuhvaćaju mnoge aspekte izvještavanja o održivosti, omogućujući poduzećima da prepoznaju ključne utjecaje na održivost, postavе ciljeve i mjere napredak. Ovi standardi potiču transparentnost i odgovornost te pomažu poduzećima da pokažu svoju posvećenost održivom razvoju.

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća

Godine 2011. revidirane su Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća ili kraće Smjernice (*engl. OECD Guidelines for Multinational Enterprises*) od strane Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (*engl. Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) (OECD, b.d.). Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća su preporuke vlada odnosno neobvezujuća načela i standardi za odgovorno poslovanje u skladu s važećim zakonima i standardima na globalnoj razini (OECD, 2009.). Cilj Smjernica je osigurati da poslovanje multinacionalnih poduzeća bude u skladu s vladinim politikama, kako bi strana ulaganja doprinosila održivom razvoju (OECD, 2009.). Smjernice su raspodijeljene na 11 poglavlja te obuhvaćaju teme koje su prikazane na slici 1.

Slika 1: Teme Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća

Izvor: Nacionalna kontaktna točka kao trajni mehanizam za promicanje i primjenu Smjernica za odgovorno poslovanje Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD), pristupljeno 6. srpnja 2023., <https://mvep.gov.hr/oecd/22983>

Smjernice se temelje na Nacionalnim kontakt točkama (NKT) koje su uspostavljene od strane državnih vlada. NKT-ovi imaju ulogu promicanja i primjene smjernica, te rješavanja pitanja vezanih uz njihovu primjenu (OECD, 2011.). Drugi riječima, Nacionalne kontaktne točke u svakoj pridruženoj zemlji su odgovorne za promicanje i provedbu smjernica. Revizijom Smjernica 2011. uvedeno je:

- novo poglavlje o ljudskim pravima,
- nov pristup dužnoj pažnji i upravljanju lancem opskrbe,
- promjene u temama informacija, zapošljavanja, industrijskih odnosa, okoliša, borbe protiv korupcije, interesa potrošača i oporezivanja,
- nove smjernice za jačanje uloge Nacionalnih kontakt točaka (NKT),
- proaktivna provedbena agenda za pomoć poduzećima da ispune svoje odgovornosti (OECD, 2011.).

Dakle, Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća služe kao osnovica za nacionalne politike i zakonske okvire te mogu poticati odgovorno poslovanje putem vlada. Sveobuhvatno, cilj ovih smjernica je promovirati odgovorno poslovanje, podržati održivi razvoj i poticati pozitivne odnose između multinacionalnih poduzeća i društava u kojima posluju.

Direktiva o nefinancijskom izvještavanju

Europski parlament i vijeće su donijeli 2014. godine Direktivu o nefinancijskom izvještavanju ili Direktiva 2014/95/EU (*engl. Non-Financial Reporting Directive – NFRD*) koja se iste godine počela primjenjivati (Europska komisija, 2014.). Direktiva 2014/95/EU predstavlja širu inicijativu Europske unije u svezi s društveno odgovornim poslovanjem, a podrazumijeva dosljedno izvještavanje i podršku pametnom, održivom i uključivom rastu ostvarujući ciljeve Europske unije (IDOP, b.d.b.). Cilj Direktive je jačati relevantnost, usklađenost i usporedivost informacija objavljenih u izvještajima velikih poduzeća i grupa u Europskoj uniji (Europska komisija, 2014.). Direktivom se propisuje da poduzeća u svojim nefinancijskim izvještajima moraju uključiti i okolišne, socijalne i kadrovske informacije, kao i informacije u svezi s poštivanjem ljudskih prava, borbe protiv korupcije i podmićivanja kako bi se poboljšala objektivnost i usporedivost nefinancijskih informacija svih članica Europske unije (Europska komisija, 2014.). Direktiva 2014/95/EU je usmjerena ka većoj transparentnosti i razradi Strategije o društveno odgovornom poslovanju u svim članicama Europske unije (IDOP, b.d.b.). Uz to, prema članku 2. Direktive 2014/95/EU Europska komisija priprema i neobvezujuće smjernice o metodologiji za podnošenje nefinancijskih izvještaja koji uključuju opće i sektorske nefinancijske ključne pokazatelje uspješnosti, kako bi se olakšalo relevantno, korisno i usporedivo objavljivanje nefinancijskih informacija određenih poduzeća diljem Europske unije (Europska komisija, 2014.). Prema navedenoj direktivi određena poduzeća su obvezna objaviti nefinancijski izvještaj za poslovnu godinu 2017. (IDOP, 2022.b.).

Dakle, Direktiva 2014/95/EU, također poznata kao Direktiva o nefinancijskom izvještavanju (NFRD), je direktiva Europske unije koja zahtijeva od određenih velikih poduzeća da u svojim godišnjim izvještajima objave i nefinancijske informacije.

Program održivog razvoja do 2030.

Program održivog razvoja do 2030. (*engl. UN Agenda 2030 for Sustainable Development*), sastavljen i objavljen od strane Ujedinjenih naroda 2015. godine, je plan djelovanja za ljude, planet, prosperitet, mir i partnerstvo (United Nations, b.d.). Ovi ciljevi su se nadovezali na osam

specifičnih ciljeva koji su poznatiji pod nazivom Milenijski ciljevi razvoja do 2015. godine (LORA, b.d.). Milenijskim ciljevima razvoja je bio ostvaren značajan napredak, ali je i dalje važno da se sve članice Europske unije nastave zalagati za njegov daljnji napredak (ODRAZ, 2015.). Novi globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. godine šire djelovanje i na područja klimatskih promjena i održive potrošnje te poseban naglasak stavljaju na inovativnost, mir i pravdu (ODRAZ, 2015.). Ciljevi održivog razvoja prema Programu održivog razvoja do 2030. godine su prikazani na slici 2 u nastavku.

Slika 2: Ciljevi održivog razvoja

Izvor: Globalni ciljevi za održivi razvoj, pristupljeno 5. srpnja 2023., <http://lora.bioteka.hr/un-ciljevi-odrzivog-razvoja/>

Kao što je vidljivo na slici 2, novi globalni ciljevi Programa održivog razvoja do 2030. godine obuhvaćaju odnosno integriraju okolišna, društvena i ekonomska pitanja održivog razvoja (LORA, b.d.). Dakle, cilj Programa je rješavanje ključnih okolišnih, društvenih i ekonomskih izazova i usmjeravanje globalnih napora prema održivom razvoju do 2030. godine. Značaj Programa je propisivanje obveze objave ESG informacija za određena poduzeća (Hrvatska revizorska komora, 2021.). S obzirom na to da su novi globalni ciljevi održivog razvoja sveobuhvatniji, potrebno je uključivanje svih resursa, domaćih i međunarodnih, javnih i privatnih, kako bi se oni uspješno provodili u svim članicama Europske unije (ODRAZ, 2015.). Prema tome, navedenih 17 globalnih

ciljeva održivog razvoja su univerzalni, nedjeljivi i međusobno povezani te ih je potrebno provoditi u svim državama kako bi se održivi razvoj unaprijedio na globalnoj razini (United Nations, b.d.).

Dakle, Program održivog razvoja do 2030. pruža okvir za vlade, poduzeća, civilno društvo i pojedince za zajednički rad prema održivijoj i pravednijoj budućnosti promičući integrirani pristup održivom razvoju, prepoznajući međupovezanost društvenih, ekonomskih i ekoloških dimenzija.

Kodeks korporativnog upravljanja

Kodeks korporativnog upravljanja je donesen 2019. godine od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA) u suradnji sa Zagrebačkom burzom, a stavljen je u primjenu 2020. godine (HANFA, b.d.). Kodeks propisuje obvezu objavljivanja politika i strategija za procjenjivanje učinaka poduzeća na okoliš, društvo i upravljanje uključujući ljudska prava, radnička prava, etičko ponašanje, poticajno radno okruženje te borba protiv mita i korupcije (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Obveznici sastavljanja i objavljivanja nefinancijskih izvještaja moraju i sastaviti i objaviti u opis, ciljeve, način provođenja i rezultate politike raznolikosti u sklopu izjave o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja (IDOP, 2022.b.). Svrha Kodeksa je promicati djelotvorno upravljanje i odgovornost u poduzećima koja posluju na tržištu Zagrebačke burze (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.). Značaj upravljanja je u tome što utječe na strategiju poduzeća, donošenje odluka te procjenu rizika i prilika (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.). Nepridržavanje Kodeksa korporativnog upravljanja može naštetiti ugledu te dugoročnom napretku poslovanja poduzeća (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.). Drugim riječima, poduzeća koja usvoje Kodeks privlače kapital zbog standardiziranog i transparentnog upravljanja (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.). Kodeks korporativnog upravljanja se sastoji od 10 poglavlja, a svako obuhvaća:

- svrhu: opis važnosti pitanja u poglavlju za djelotvorno upravljanje,
- načela: opis općenitih ciljeva poduzeća koja treba postići upravljanjem,
- odredbe: utvrđuju dobre prakse za ispunjavanje ciljeva poduzeća (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.).

Dakle, Kodeks korporativnog upravljanja omogućuje poduzećima bolje dugoročne rezultate, kao i dokaz ulagateljima i dionicima da se pridržavaju visokih standarda korporativnog upravljanja čime povećaju vrijednost vlastitog poduzeća ali i koristi cijelog društva i gospodarstva u kojem posluje (HANFA, i Zagrebačka burza, 2019.).

Uredba (EU) 2020/852 ili Uredba o taksonomiji

Uz već spomenuti Program za održivi razvoj do 2030. godine, kada se počeo davati veći značaj održivom razvoju, važno je spomenuti i Pariški sporazum o klimatskim promjenama iz 2016. godine kojem je dugoročni cilj smanjiti emisiju stakleničkih plinova i ostvariti razvoj koji ne podliježe klimatskim promjenama na globalnoj razini (IDOP, 2022.b.). Kako bi se provodili ciljevi održivosti i ciljevi Pariškog sporazuma, Europska komisija je 2018. godine objavila Akcijski plan o financiranju održivog rasta kojim je tržište kapitala usmjereno k povezivanju financiranja s održivim ulaganjima (IDOP, 2022.b.). U skladu s navedenim Akcijskim planom, Europski parlament i Vijeće su donijeli propise kojima se uređuje održivo financiranje. Jedan od propisa je spomenuta Uredba (EU) 2019/2088 o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga – SFRD, a drugi propis je Uredba (EU) 2020/852 ili Uredba o taksonomiji (*engl. EU taxonomy for sustainable activities*) koja se počela primjenjivati od 2022. godine (IDOP, 2022.b.). Uredba o taksonomiji je zakonodavni akt kojem je cilj da Europska unija do 2050. godine prijeđe na klimatski neutralno, zeleno, kružno gospodarstvo (IDOP, 2022.b.). Uredbom se utvrđuju kriteriji za određivanje je li određena gospodarska djelatnost ili ekonomska aktivnost okolišno održiva kako bi se odredio stupanj okolišne održivosti ulaganja (Europska komisija, 2020.). Drugim riječima, Uredba o taksonomiji klasificira „zelene” gospodarske aktivnosti kako bi se potaknula i ubrzala ulaganja koja su uistinu održiva (PricewaterhouseCoopers, 2021.b.). Dakle, cilj taksonomije je pružiti jasna pravila o tome što se može klasificirati kao "zeleno" ili "ekološki održivo", kako bi se potaklo financiranje gospodarskih djelatnosti i aktivnosti koje doprinose ekološkim ciljevima Europske unije (PricewaterhouseCoopers, 2021.b.). Pružanjem smjernica, Uredba o taksonomiji, pomaže investitorima i poduzećima u donošenju odluka o ulaganjima u gospodarske aktivnosti koje pridonose održivom razvoju odnosno stvaranju učinkovitog gospodarstva (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Uredba o taksonomiji se temelji na 6 okolišnih ciljeva i 4 kriterija za okolišno održive gospodarske djelatnosti koji su prikazani u tablici 4.

Tablica 4: Okolišni ciljevi i kriteriji gospodarskih djelatnosti prema Uredbi o taksonomiji

OKOLIŠNI CILJEVI	KRITERIJI ZA OKOLIŠNO ODRŽIVE GOSPODARSKE DJELATNOSTI
1. ublažavanje klimatskih promjena	1. doprinosi barem jednom okolišnom cilju
2. prilagodba klimatskim promjenama	2. ne šteti bitno niti jednom okolišnom cilju
3. održiva uporaba i zaštita voda i morskih resursa	3. provedba u skladu s minimalnim zaštitnim mjerama (DNSH procjena)
4. prijelaz na kružno gospodarstvo	4. usklađenost sa znanstveno utemeljenim kriterijima tehničke provjere (TSC procjena)
5. sprječavanje i kontrola onečišćenja	
6. zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava	

IZVOR: izrada autorice temeljem: Nacionalna studija o stanju nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj za 2019. i 2020. godinu, pristupljeno 12. veljače 2023., <https://idop.hr/wp-content/uploads/2022/03/Izvjese%CC%8C%CC%81eFinal3003.pdf>

Na Uredbu o taksonomiji su se nadovezali i ostali dokumenti važni za promicanje održivog gospodarstva, a to su:

- Prvi delegirani akt 2021/2139
- Delegirana uredba o objavama 2021/2178
- Delegirane uredbe o određenim energetske sektorima 2022/1214.

Primjena Delegiranih akata Europske komisije u 2022. ograničena je na određene elemente i kvalitativno izvještavanje, dok se preostale odredbe počinju primjenjivati od 1. siječnja 2023. za nefinancijska društva i od 1. siječnja 2024. za financijska društva.

Dakle, Uredba o taksonomiji ima za cilj pružiti investitorima, poduzećima i financijskim institucijama zajednički jezik i okvir za prepoznavanje i ulaganje u ekološki održive aktivnosti i djelatnosti. Potrebno je da se taksonomija integrira u različite financijske propise i zahtjeve za objavljivanjem kako bi se promoviralo održivo financiranje i olakšalo donošenje odluka na temelju informacija, čime će se pružiti podrška Europskoj uniji u postizanju klimatske neutralnosti i održivijeg gospodarstva do 2050. godine.

Prijedlog Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti

Europski parlament i Vijeće su u skladu s Europskim zelenim planom (*engl. European Green Deal*) 2021. godine donijeli Prijedlog Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (*engl. Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD*) koji je stavljen u primjenu 2023. godine.

Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti predstavlja proširenje postojeće Direktive 2014/95/EU poznatiju kao Direktiva o nefinancijskom izvještavanju (NFRD) (IDOP, 2022.a.). Ovaj Prijedlog direktive je zapravo zamjena za četiri postojeća zakonodavna akta, a to su: Računovodstvena direktiva, Direktiva o reviziji, Uredba o reviziji i Direktiva o transparentnosti (Europska komisija, 2021.) Navedeni prijedlog direktive je donio brojne promjene za korporativno izvještavanje o održivosti, a odnose se na:

- broj obveznika,
- sadržaj izvještaja,
- standarde za izvještavanje,
- način objave,
- provjeru (IDOP, 2022.a.).

Prijedlogom direktive je povećan broj obveznika te su obveznici postali svi veliki poduzetnici te mali i srednji poduzetnici koji posluju vrijednosnim papirima na uređenom tržištu (IDOP, 2022.b.). Isto tako, obveznici su i poduzeća trećih zemalja koji na području Europske unije ostvaruju promet preko 150 milijuna eura ili imaju podružnicu koja je klasificirana kao veliko poduzeće (IDOP, 2022.a.). Također, obveznici su postale i sve financijske institucije svih pravnih oblika (IDOP, 2022.a.). Što se tiče sadržaja izvještaja, određeno je da obveznici moraju objavljivati detaljnije informacije koje se odnose na: poslovni model i strategiju, ciljeve, ulogu administrativnih, upravljačkih i nadzornih tijela, politike, procese analize glavnih ESG učinaka u vrijednosnom lancu, glavne rizike održivosti, kao i način na koji su odredili te informacije (IDOP, 2022.a.). Prijedlogom direktive je objašnjeno i načelo dvostruke materijalnosti, s jedne strane financijska materijalnost, a s druge strane okolišna i socijalna materijalnost (IDOP, 2022.a.). Prema Prijedlogu direktive, navedene informacije se moraju iskazivati u izvještaju posloводства ili kao dodatak izvještaju posloводства, ali ne postoji mogućnost da se objavljuje poseban izvještaj o održivosti (IDOP, 2022.b.). Prijedlog izmjene Direktive 2013/34/EU se odnosi na izradu EU standarda za izvještavanje o održivosti (*engl. EU sustainability reporting standards*), koji će odrediti koje je informacije potrebno objaviti u području okoliša, društva i upravljanja (IDOP, 2022.b.). Cilj standarda o održivosti je omogućiti globalnu integraciju standarda, kao i usporedbu informacija o održivosti s financijskim informacijama (IDOP, 2022.b.). Dakle, postizanjem veće usporedivosti odnosno ravnopravnosti nefinancijskih i financijskih informacijama, daje se bolji uvid pozicije poduzeća, kao i učinaka i rizika njegovog poslovanja čime se daje sveobuhvatnija slika o

poslovanju (IDOP, 2022.a.). Dalje, Prijedlogom direktive se određuje i način objave informacija o održivosti odnosno potrebno je informacije objaviti u posebnom odjeljku u izvještaju posloводства u XHTML (*engl. EXtensible HyperText Markup Language*) formatu, koji će biti dostupan javnosti (IDOP, 2022.a.). Drugim riječima, informacije o održivosti bi trebale biti lako dostupne i trebale bi se moći strojno čitati preko digitalnih formata (IDOP, 2022.b.). Uredba o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) je uvela obveznu provjeru izvještaja o održivosti (IDOP, 2022.a.). Provjeru mogu provesti revizori ili neovisni pružatelji usluga provjere koja bi omogućila veću pouzdanost, povezanost, usporedivost i kvalitetu informacija o održivosti s financijskim informacijama (IDOP, 2022.b.). Na ovaj način je izmijenjena Direktiva 2006/46/EZ, koja umjesto pružanja razumnog uvjerenja (*engl. reasonable assurance*), obvezuje revizore i neovisne pružatelje usluga provjere da izražavaju ograničeno uvjerenje (*engl. Limited assurance*) (IDOP, 2022.b.).

Dakle, Prijedlog direktive bi trebao poboljšati izvještavanje o održivosti s ciljem prelaska europskog gospodarstva na održivo i učinkovito gospodarstvo (Europska komisija, 2021.). Cilj Prijedloga je smanjiti systemske rizike za gospodarstvo tako da su relevantne informacije o rizicima dostupne javnosti, kao i utjecaj poduzeća na ljude i okoliš (Europska komisija, 2021.). Tako će se aktivno pristupiti rješavanju problema u svezi s okolišem, društvom i upravljanjem, čime će poduzeća postati odgovornija te će javnost imati veće povjerenje u njihovo poslovanje (Europska komisija, 2021.).

Nefinancijsko izvještavanje nije strogo uređeno kao financijsko izvještavanje, ali se preporučuje da se prate odabrane međunarodne smjernice i standardi. Dakle, cilj navedenih regulatornih okvira, smjernica i standarda je predstaviti temeljna načela, koncepte i elemente odnosno smjernice za sastavljanje nefinancijskih izvještaja radi lakšeg razumijevanja, usporedbe i tumačenja izvještaja. Također, poticati poduzeća da dobrovoljno izvještavaju o nefinancijskim informacijama o investicijama i aktivnostima koje su u skladu s društveno odgovornim poslovanjem i održivim razvojem.

2.4. Prednosti i nedostaci nefinancijskog izvještavanja

Nefinancijsko izvještavanje ima brojne prednosti, zbog čega postaje sve popularnije i značajnije za poslovanje poduzeća. Na temelju opisanih svih odredbi, regulativa, standarda i smjernica mogu se razmotriti neke ključne prednosti nefinancijskog izvještavanja, a to su:

- transparentnost izvještavanja,
- olakšano donošenje odluka o ulaganjima,
- utjecaj na vrijednost poduzeća i povjerenje dionika,
- privlačenje novih kupaca, zaposlenika i investitora,
- identifikacija i upravljanje okolišnim, društvenim i upravljačkim rizicima,
- usklađenost s regulativom,
- bolja konkurentnost na tržištu,
- prepoznavanje trenutnih prilika, posljedica i izazova za donošenje dugoročnih odluka.

Na tržištima je sve jači pritisak od strane investitora i zakonodavstva zbog čega postoji potreba za što transparentnijim poslovanjem poduzeća (IDOP, 2022.b.). Prema tome, jedna od glavnih prednosti nefinancijskog izvještavanja je poboljšanje transparentnosti nefinancijskih informacija. Rastuća očekivanja prema transparentnosti potiču poduzeća na unapređenje nefinancijskih informacija radi bolje vrijednosti i ESG usklađenosti (Araluce, 2018.). Osim financijskih, podaci o okolišu, društvu i upravljanju također se pružaju zainteresiranima za bolje razumijevanje utjecaja poduzeća. To uključuje informacije o ekologiji, radnim standardima, društvenim inicijativama i etici u lancu opskrbe. Dakle, transparentnost se potiče kroz objavljivanje ovih informacija te dovodi do sljedeće prednosti nefinancijskog izvještavanja, a to je poboljšanje donošenja odluka. Naime, investitori i financijske institucije sve više pažnju pridaju okolišnim, društvenim i upravljačkim utjecajima poduzeća, prije donošenja odluke o ulaganju (IDOP, 2022.b.). Drugim riječima, prilikom donošenja odluka o ulaganjima, investitori razmatraju uspješnost poduzeća na temelju nefinancijskih pokazatelja koji se odnose na utjecaj na okoliš, društvo i korporativno upravljanje (Omazić et al., 2020.). Tako je poduzećima i olakšan pristup kapitalu, jer je investitorima i financijskim institucijama olakšan proces donošenja odluka o ulaganjima (Omazić et al., 2020.). S obzirom na to da nefinancijsko izvještavanje pruža relevantne i korisne informacije o utjecaju poduzeća na okolišne, društvene i upravljačke čimbenike, ono pomaže u donošenju internih odluka, procjenu dugoročne održivosti i privlačenje investicija. To informirano znanje

pomaže u strateškom planiranju, investicijskim odlukama, razvoju proizvoda te resursnoj raspodjeli, podržavajući tako održivo i odgovorno poslovanje. Sljedeća prednost je vezana uz angažman i povjerenje dionika. Nefinancijsko izvještavanje ima ključnu ulogu u stvaranju pozitivne reputacije poduzeća, kao i vrijednosti njegove marke (Omazić et al., 2020.). Dalje, nefinancijsko izvještavanje gradi povjerenje investitora, klijenata, zaposlenika, zajednice, regulatora i drugih poduzeća u održivo poslovanje. Ova predanost omogućava stvaranje dugoročnih odnosa s dionicima koji se temelje na povjerenju i etici (Omazić et al., 2020.). Slično tome, ulaganja u zadovoljstvo kupaca mogu poboljšati kasniji ekonomski učinak povećanjem prihoda i lojalnosti postojećih kupaca, privlačenjem novih kupaca i smanjenjem transakcijskih troškova (Knowledge at Wharton Staff, 2000.). Što poduzeće prije shvati značaj nefinancijskog izvještavanja, može postati puno privlačniji poslodavac koji će privlačiti kvalitetne ljudske potencijale, investitore i sve ostale zainteresirane strane (Omazić et al., 2020.). Dalje, nefinancijsko izvještavanje pomaže u identificiranju i upravljanju rizicima u svezi s okolišnim, društvenim i upravljačkim čimbenicima. Rizici održivosti nisu samo problemi kojima se treba upravljati već oni mogu potaknuti izvedbu i pomoći u izgradnji i zaštiti robne marke poduzeća (Araluce, 2018.). Primjerice, upravljanje ekološkim resursima sprječava prekide poslovanja, dok upravljanje radnom snagom smanjuje fluktuaciju te razumijevanje opskrbnog lanca smanjuje rizik od narušavanja marke (Araluce, 2018.). Stoga, poduzeća mogu proaktivno upravljati potencijalnim rizicima kao što su okolišna odgovornost, regulativna usklađenost, ugled i prekidi u opskrbnom lancu, primjenjujući učinkovitiju strategiju za njihovo smanjenje. Sljedeća prednost je usklađenost s propisima odnosno regulatornim okvirima te očekivanjima ulagača. Naime, mnoga regulatorna tijela uvode i poboljšavaju zahtjeve za izvještavanje o nefinancijskim informacijama u svezi s održivim poslovanjem te okolišnim, društvenim i upravljačkim čimbenicima. Mnoga regulatorna tijela vide utjecaj nefinancijskog izvještavanja na financijsku stabilnost, ali i društvenu dobrobit. Dobrovoljnim usvajanjem praksi objavljivanja nefinancijskih informacija poduzeća mogu biti ispred regulatornih promjena, pokazati usklađenost i zadovoljiti rastuću potražnju za ESG informacijama od strane investitora i drugih dionika. Usklađenost sa zahtjevima za izvještavanje o nefinancijskim informacijama pokazuje predanost poduzeća transparentnosti i odgovornoj poslovnoj praksi. Još jedna pozitivna strana je konkurentna prednost poduzeća koju omogućuje nefinancijsko izvještavanje. Naime, objavljivanje nefinancijskih informacija pomaže razlikovati poduzeća na tržištu na temelju predanosti održivosti i odgovornom poslovanju. Tako poduzeće

privlači ekološki i društveno osviještene potrošače i investitore. Na temelju različitih globalnih istraživanja, kupci sve više očekuju da poduzeća stvaraju ekonomsku, ali i društvenu vrijednost uz zaštitu okoliša (IDOP, 2022.b.). Drugim riječima, nefinancijsko izvještavanje doprinosi izgradnji pozitivne reputacije poduzeća što utječe na konkurentnost poduzeća posebno u industrijama koje naglasak stavljaju na održivost. Uz to, nefinancijsko izvještavanje prikazuje usmjerenost poduzeća ka transparentnosti i održivosti, što mu omogućuje komparativnu prednost u odnosu na poduzeća koja ne objavljuju nefinancijske informacije (IDOP, 2020.b.). Dakle, nefinancijsko izvještavanje je dobar alat za stavljanje poduzeća u odnos s ostalim konkurentskim poduzećima (Omazić et al., 2020.). Konačno, nefinancijsko izvještavanje dugoročno obogaćuje poduzeća poticanjem razmišljanja o dugoročnim posljedicama i prilikama. Pomaže prepoznati nova rješenja, tržišne prilike te smanjiti troškove putem održive strategije. Fokus na dugoročnu vrijednost jača otpornost i održivost poslovnog modela. Osim toga, potiče usvajanje šire perspektive te potrebne društvene angažiranosti. Nefinancijsko izvještavanje podupire odgovornu praksu za održivi razvoj i suočavanje s globalnim izazovima poput klimatskih promjena, siromaštva, nejednakosti i ljudskih prava.

Dakle, nefinancijsko izvještavanje gradi održivije i odgovornije poslovanje, donoseći prednosti poduzeću i dionicima. Omogućava komunikaciju o inkluzivnosti, upravljanju rizicima, informiranim odlukama te poticanju pozitivnih promjena. Osim ciljeva poduzeća, promiče transparentnost, povjerenje i odgovornost.

Iako nefinancijsko izvještavanje nudi mnogo prednosti, važno je priznati da postoje i potencijalni nedostaci ili izazovi. Nedostaci nefinancijskog izvještavanja su:

- standardiziranost prilikom izvještavanja,
- otežana usporedivost pokazatelja,
- količina i način obrade nefinancijskih informacija,
- potrebni resursi za sastavljanje nefinancijskih izvještaja,
- složenost procesa izvještavanja,
- greenwashing u izvještavanju,
- izazov održavanja povjerljivosti podataka
- ograničenost integracije pojedinih ciljeva u dugoročnoj strategiji poduzeća.

S obzirom na prikupljanje podataka o ekološkom, društvenom i upravljačkom aspektu, ključno je pitanje kvalitete i točnosti tih informacija u nefinancijskom izvještaju. Stoga, Europska komisija je 2013. godine izdala dokument koji adresira pitanja o kvaliteti nefinancijskih informacija zbog nedostatka transparentnosti u opsegu i kvaliteti tih informacija (Pavlović, Miler, 2022.). Prema Europskoj komisiji (2013.) pokretači nedovoljne transparentnosti nefinancijskih informacija mogu biti i tržišni i regulatorni neuspjesi. Tržišni neuspjeh se odnosi na nedovoljan ili neujednačen poticaj poduzećima za otkrivanje nefinancijskih informacija unatoč sve većem zahtjevu zainteresiranih strana (Europska komisija, 2013.). S druge strane, regulatorni neuspjeh označava neučinkovit pravni i regulatorni okvir koji se može razlikovati među različitim državama (Europska komisija, 2013.). Nefinancijske informacije su često kvalitativne, subjektivne i kontekstualno specifične, teško usporedive između različitih poduzeća ili industrija. Nedostatak globalnog standarda za nefinancijsko izvještavanje rezultira varijacijama u okvirima i pokazateljima, što otežava usporedbu i procjenu uspješnosti poduzeća za dionike (Geiger, Ching, 2023.). Naime, dionici i ostale zainteresirane strane očekuju istu pouzdanost, točnost i dostatnost nefinancijskih informacija kao i financijskih (Geiger, Ching, 2023.). Zbog nekvalitetnih ili nedovoljnih količina nefinancijskih informacija investitori možda ne uspijevaju ugraditi relevantne nefinancijske informacije u svoje procese donošenja odluka zbog čega tržište postaje neučinkovito (Europska komisija, 2013.). Dalje, problemi koji nastaju obuhvaćaju problem nedovoljne količine objavljenih nefinancijskih informacija, kao i nedovoljnu kvalitetu koja se odnosi na materijalnost, ujednačenost, točnost, jasnoću, pravovremenost, usporedivost i pouzdanost nefinancijskih informacija (Europska komisija, 2013.). Također, poduzeća obično objavljuju samo pozitivne nefinancijske informacije i rezultate odnosno negativne informacije o učincima na okoliš, društvo i upravljanje izbjegavaju objaviti u svojim izvještajima (Pavlović, Miler, 2022.). Osiguravanje točnih, dosljednih i pouzdanih nefinancijskih informacija zahtijeva značajne resurse. Prikupljanje, analiza i izvještavanje o takvim podacima zahtijeva financijske investicije i ljudske napore. Stoga, neka poduzeća možda teško mogu posvetiti dovoljno resursa cjelovitom izvještavanju. To može rezultirati manjkom odgovornosti i nesposobnošću ispunjavanja zahtjeva društva za objavljivanjem nefinancijskih informacija (Europska komisija, 2013.). Na kraju, navedeni problemi mogu imati negativan utjecaj na povjerenje u poslovanje i tržište, raspodjelu kapitala te identifikaciju rizika i prilika (Europska komisija, 2013.). Naposljetku, sve to dovodi do nepotpune iskorištenosti tržišta za održivi rast. Složenost

nefinancijskog izvještavanja proizlazi iz kompleksnosti okvira i standarda koji često mijenjaju i razvijaju se. To može otežati poduzećima odabir relevantnih pokazatelja za njihov kontekst. Velika količina podataka, složen proces izvještavanja i uključenost različitih ljudi često dovode do nedoumica među korisnicima o točnosti i pouzdanosti prikazanih podataka (Deloitte, b.d.). Pitanja koja se postavljaju su jesu li obuhvaćena sva bitna područja, jesu li prikupljeni podaci jednako kvalitetni, jesu li prikazani na pravilan način, na vrijeme i dosljedno kroz razdoblje (Deloitte, b.d.). Uz sve nabrojano, postoji rizik od greenwashinga, gdje neka poduzeća pretjeruju ili iskrivljuju svoje ekološke ili društvene napore kako bi poboljšala svoju javnu sliku. Regulatorni i dobrovoljni standardi za nefinancijsko izvještavanje pomažu u rješavanju problema nedostatka dostupnosti i standardizacije informacija, ali mogu i povećati rizik od greenwashinga, izlažući netočne ili nepotpune informacije o okolišnim, društvenim i upravljačkim učincima (Geiger, Ching, 2023.). Na kraju to može dovesti do reputacijskih rizika, kao i gubitka povjerenja javnosti i ostalih zainteresiranih strana. Izvještavanje o održivosti se može smatrati više vjerodostojnim, a greenwashing rizici mogu se ublažiti, ako su podržani standardima otkrivanja informacija koji se dosljedno primjenjuju u cijelom poduzeću i eksterno provjeravaju (Geiger, Ching, 2023.). Također, nefinancijsko izvještavanje može iziskivati dijeljenje osjetljivih ili konkurentne prirode informacija, poput opskrbnih lanaca ili društvenih utjecaja. Postizanje ravnoteže između transparentnosti i povjerljivosti može biti izazovno (Geiger, Ching, 2023.). Još jedan nedostatak nefinancijskog izvještavanja je da je ponekad teško izmjeriti nefinancijske čimbenike i može biti teško uravnotežiti financijske i nefinancijske ciljeve (Study Smarter, b.d.). Naime, poduzeća mogu dati prioritet kratkoročnim financijskim ciljevima u odnosu na dugoročne ciljeve održivosti, što dovodi do ograničene integracije nefinancijskih razmatranja u osnovne poslovne strategije. Stoga, netočno mjerenje usmjerava pozornost na pogrešne ciljeve i poboljšanja se ne mogu povezati s kasnijim ishodima poslovanja (Knowledge at Wharton Staff, 2000.). Kako su nefinancijska mjerenja sve važnija u donošenju odluka i ocjeni učinka, ona moraju biti povezana s čimbenicima kao što su korporativna strategija, pokretači vrijednosti, organizacijski ciljevi i konkurentno okruženje (Knowledge at Wharton Staff, 2000.).

Važno je napomenuti da iako nabrojani nedostaci postoje, oni ne moraju nužno umanjivati ili poništavati prednosti nefinancijskog izvještavanja. Poduzeća bi trebala pažljivo razmotriti i prednosti i nedostatke kada odlučuju o svom pristupu nefinancijskom izvještavanju i težiti

rješavanju izazova na način koji maksimizira pozitivan učinak njihovih napora u izvještavanju o
okolišnim, društvenim i upravljačkim pitanjima.

3. ASPEKTI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Nefinancijsko izvještavanje točnije ESG izvještavanje obuhvaća tri aspekta koja su jednako važna za društveno odgovorno poslovanje i poticanje održivog razvoja te su detaljnije opisani u nastavku.

3.1. Osnovne karakteristike okolišnog aspekta izvještavanja

Okolišni aspekt nefinancijskog izvještavanja se odnosi na učinak poslovanja poduzeća na okoliš, ali i na utjecaj postojećih i budućih okolišnih pitanja na razvoj poduzeća, njegove poslovne rezultate i sam položaj (Europska komisija, 2017.). Dakle okolišni aspekt se općenito odnosi na zaštitu prirodnog okoliša (IDOP, 2022.b.). Okolišni aspekt nefinancijskog izvještavanja obuhvaća:

- zaštitu voda, tla i zraka,
- upotrebu i obnovu energije,
- brigu o otpadu.

Zaštita voda obuhvaća i zaštitu mora i svih morskih resursa (IDOP, 2022.b.). Korištenje vodnih i morskih resursa treba biti održivo kako bi vodni i morski sustav bio očuvan u najvećoj mjeri (HANFA, b.d.). U nefinancijske izvještaje bi poduzeća trebala uključiti i korištenje tla (Europska komisija, 2014.). Dalje, potrebno je zaštititi, čuvati i težiti obnovi svih ekosustava te njihovu bioraznolikost (IDOP, 2022.b.). Nadalje, utjecaj na okolišni aspekt nefinancijskog izvještavanja bi trebao biti orijentiran i na smanjenje emisije stakleničkih plinova, posebice CO₂ (IDOP, 2022.b.). Smanjenje emisije plinova se odnosi i na izravnu i neizravnu emisiju u atmosferu (Europska komisija, 2017.). To podrazumijeva zapravo zaštitu zraka odnosno smanjenje njegovog zagađenja (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Zaštita energije podrazumijeva energetske učinkovitost, odnosno da poduzeća razumno troše energetske resurse (Hrvatska revizorska komora, 2021.). To bi značilo korištenje obnovljivih i/ili neobnovljivih izvora energije (Ministarstvo financija, b.d.). Također, poduzeća bi trebala voditi brigu i o otpadu te otpadnim vodama odnosno trebala bi ispravno upravljati i gospodariti svojim otpadom (Europska komisija, 2017.). Cijeli okolišni aspekt je zapravo orijentiran na ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama koje su sve izraženije iz dana u dan (IDOP, 2022.b.). Naposljetku je cilj težiti te prijeći na kružno gospodarstvo kako bi se što više pridonosilo pozitivnom utjecaju poduzeća na okolišni aspekt (HANFA, 2021.). Prema

tome, poduzeća se potiču da povežu svoj pojedinačni učinak sa širim ekološkim sustavima unutar kojih djeluju (Global Reporting Initiative, 2002.).

Dakle, poduzeća bi u svojim nefinancijskim izvještajima trebala objavljivati materijalne informacije u svezi sa sprječavanjem i kontrolom onečišćenja okoliša odnosno prevencijom negativnog utjecaja na okoliš (IDOP, 2022.b.). Međutim, nekad može biti teško izmjeriti, pratiti i formulirati kvalitativne podatke i rezultate okolišnog aspekta, dok je kvantitativne podatke lakše objaviti. Prilikom mjerenja okolišnog aspekta odnosno utjecaja poduzeća na okoliš, poduzeća najčešće koriste GRI standarde (Miljenović, 2016.). U GRI standardima okolišni standardi su označeni s brojem 300 i obojeni su zelenom bojom, radi lakšeg snalaženja (HR PSOR, b.d.b.). Prilikom objavljivanja materijalnih podataka i informacija na temelju tematskih standarda, poduzeća trebaju opisati sve podatke koje će olakšati razumijevanje nefinancijskog utjecaja poduzeća, a to se odnosi na opis teme, politika, projekata, financija, sustava odgovornosti i upravljanja (HR PSOR, b.d.b.). Poduzeće se može voditi i ključnim pokazateljima uspješnosti prilikom izvještavanja o okolišnom aspektu. Na primjer, poduzeće može prikazati postojeću energetska učinkovitost, ali se može fokusirati i na njezino poboljšanje (Europska komisija, 2017.). Također, poduzeće može mjeriti i objavljivati o intenzitetu potrošnje energije iz neobnovljivih izvora, emisiju štetnih plinova i ostalih tvari koje štete okolišu (Europska komisija, 2017.). Nadalje, gospodarenje otpadom se može izmjeriti na temelju stopa recikliranja i slično (Europska komisija, 2017.). Poduzeće se prilikom objavljivanja nefinancijskih informacija može osloniti i na metodologije koje su propisane u određenom zakonodavstvu (Europska komisija, 2017.). Dakle, poduzeće treba prikazati svoj pristup i način na koji upravlja utjecajem na okoliš, pogotovo negativnim, svojim poslovanjem. Drugim riječima, poduzeće mora prikazati na koji način je izloženo i kako upravlja rizicima i prilikama u svezi s okolišem odnosno klimom, nedostatkom prirodnih resursa, zagađenjem, otpadom i slično (Deloitte, 2021.).

Okolišni aspekt nefinancijskog izvještavanja igra ključnu ulogu u poboljšanju transparentnosti, odgovornosti i angažmana poduzeća poticanjem pozitivne okolišne prakse unutar i izvan poduzeća. Također, odražava sve veće prepoznavanje važnosti održivih poslovnih praksi i potrebe za uravnoteženjem gospodarskog rasta i odgovornosti prema okolišu.

3.2. Osnovne karakteristike društvenog aspekta izvještavanja

Odnos između poduzeća i društva sve više raste jer poduzeća shvaćaju važnost utjecaja njihovog poslovanja i aktivnosti na društvo. Društvena dimenzija održivosti odnosi se na utjecaj poduzeća na društvo sustava unutar kojeg djeluje (Global Reporting Initiative, 2002.). Zbog toga se daje sve veća pažnja i društvenom aspektu nefinancijskog izvještavanja, koji se odnosi na objavljivanje informacija o vrijednostima poduzeća i o poslovnim odnosima sa svim sudionicima (Deloitte, 2021.). Društveni aspekt nefinancijskog izvještavanja obuhvaća:

- odnos sa zaposlenicima,
- odnos s potrošačima,
- odnos sa društvom/zajednicom.

Svaka osoba treba imati pravo na dostojan rad, kao i odgovarajuće radne uvjete (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Cilj je postići da svaka zaposlena osoba ima zdravo, sigurno i dobro radno okruženje (HANFA, b.d.). Drugim riječima, doprinos poduzeća u području radnih praksi ne bi trebao biti samo zaštita i poštovanje osnovnih ljudski i radnih prava, nego i poboljšanje kvalitete radnog okruženja i vrijednosti odnosa poduzeća prema zaposleniku (Global Reporting Initiative, 2002.). Dalje, poduzeće bi trebalo davati jednake plaće za jednaki rad, osposobljavati i razvijati vještine i sposobnosti svih zaposlenika (HANFA, b.d.). Zapravo društveni aspekt nefinancijskog izvještavanja prikazuje kako poduzeće upravlja ljudskim kapitalom. Pod tim se misli na upravljanje restrukturiranjem, karijerom, zapošljavanjem, sustavom naknada i nagrada, osposobljavanjem i slično (Europska komisija, 2017.). Isto tako, poduzeće kao i društvo bi trebalo pružati jednake mogućnosti svim ljudima, kao i ravnopravnost u dobi, spolu, spolnoj orijentaciji, vjeri, etničkom porijeklu i ostalim važnim aspektima (IDOP, 2022.b.). Također, poduzeće treba jednako postupati prema svim osobama prilikom zapošljavanja i obavljanja određenog zanimanja (Europska komisija, 2017.). Drugim riječima, poduzeće ne bi smjelo diskriminirati ni jednu osobu iz društva na temelju bilo koje navedene karakteristike (IDOP, b.d.a.). Cilj je dakle da poduzeće poštuje ljudska prava, temeljne slobode te demokratska načela i standarde (Europska komisija, 2021.). Nadalje, društveni aspekt podrazumijeva i odnose s potrošačima, što uključuje i zadovoljstvo kupaca i korisnika. To se odnosi na opskrbni lanac odnosno kvalitetu, sigurnost i dostupnost proizvoda i usluga koje određeno poduzeće pruža (Deloitte, 2021.). Poduzeća bi trebala provoditi odgovorni marketing i istraživanja o svojim proizvodima i uslugama kako mogu utjecati

na zdravlje i sigurnost svojih potrošača i korisnika (Europska komisija, 2017.). U obzir bi se trebao i uzeti učinak na ranjive skupine potrošača odnosno na djecu, starije osobe, osobe s fizičkim i mentalnim poteškoćama i slično (Europska komisija, 2017.). Već spomenuti odnosi između poduzeća i društva u cjelini su isto važan dio društvenog aspekta nefinancijskog izvještavanja (Hrvatska revizorska komora, 2021.). To obuhvaća suradnju poduzeća s lokalnom zajednicom i institucijama (Miljenović, 2016.). Isto tako, važnost se pridaje i društvenom dijalogu, odnosno komunikaciji između poduzeća i lokalne zajednice kako bi se osigurala zaštita, ali i društveni i gospodarski razvoj određene zajednice (IDOP, 2022.b.). Poduzeće također može pružiti poticaj društvenom aspektu podržavajući pozitivne društvene aktivnosti i ulaganjem u društveno odgovorne projekte (Krivačić, i Antunović, 2018.).

S obzirom na to da poduzeće treba izvještavati o svom utjecaju na društvo u nefinancijskom izvještaju, potrebno je nekako i izmjeriti taj utjecaj. Međutim, tu poduzeće nailazi na izazov pri definiranju i mjerenju učinaka djelovanja poduzeća u pogledu društvenog aspekta (Miljenović, 2016.). Mnoga društvena pitanja za koja je potrebno izmjeriti učinak nije lako kvantificirati, pa su brojni društveni pokazatelji kvalitativne prirode, a uključuju politike, procedure i prakse upravljanja (Global Reporting Initiative, 2002.). Poduzeća se mogu osloniti i na općepriznate, visokokvalitetne okvire, kao što su Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća, društvenu politiku od strane Međunarodne organizacije rada (Europska komisija, 2017.). Također, GRI standardi uvelike pomažu pri definiranju i mjerenju društvenog aspekta nefinancijskog izvještavanja odnosno utjecaja poslovanja poduzeća na društvo. Serija označena brojevima 400 te označena narančastom bojom se odnosi na društvene teme nefinancijskog izvještavanja (Krivačić, i Antunović, 2018.).

Pored svega navedenog, poduzeće bi trebalo i izvještavati o ulaganjima u gospodarske aktivnosti koje doprinose ostvarenju društvenih ciljeva, posebice suzbijanju nejednakosti i poticanja društvene kohezije i integracije (Europska komisija, 2019.). Jednostavno rečeno poduzeće bi trebalo pružati podršku povećanju opće dobrobiti cijelog društva (IDOP, 2022.b.).

3.3. Osnovne karakteristike upravljačkog aspekta izvještavanja

Upravljački aspekt čini zadnji, ali jednako važan dio nefinancijskog izvještavanja. Na temelju upravljačkog aspekta može se puno zaključiti o upravljanju rizicima unutar, ali i izvan poduzeća. Upravljački aspekt nefinancijskog izvještavanja obuhvaća:

- transparentno upravljanje,
- poslovnu etiku i korporativnu kulturu,
- upravljanje rizicima.

Pod upravljački aspekt se podrazumijevaju i politike i pravila upravljanja, kao i njihov proces provođenja u poduzeću (OECD, 2011.). Dalje, upravljački aspekt označava i transparentne informacije o strukturi, sastavu i ulozi upravljačkih i nadzornih tijela poduzeća (IDOP, 2022.b.). Upravljački aspekt zapravo uključuje informacije o raznolikosti rukovodstva (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Nadalje, analitičari nefinancijskih izvještaja će bolje procijeniti usklađenost vodstva s očekivanjima dionika, kroz proučavanje prava dioničara i unutarnjih kontrola koje potiču transparentnost i odgovornost vodstva (Peterdy, 2022.). S obzirom na to da ulagači sve više identificiraju veze između ESG učinka, stvaranja vrijednosti i smanjenja rizika, važno je da nefinancijski izvještaji sadrže ispravno i potpuno objašnjen način vođenja i upravljanja određenim poduzećem (UL Solutions, b.d.). Dalje, upravljački aspekt podrazumijeva obavještavanje o prakticiranju poštenog i transparentnog upravljanja (IDOP, 2022.b.). To znači izvještavanje o poslovnoj etici i korporativnoj kulturi poduzeća (Hrvatska revizorska komora, 2021.). Upravljački aspekt obuhvaća i upravljanje poslovnim odnosima (IDOP, 2022.b.). To se prvenstveno misli na odnose s poslovnim partnerima te svim ostalim interesnim stranama (HANFA, b.d.). Zapravo, poduzeće bi trebalo transparentno izvještavati o kvaliteti poslovnih odnosa (Europska komisija, 2021.). Dakle, upravljački aspekt je usredotočen i na način na koji poduzeće utječe na dionike s kojima ima izravnu i neizravnu interakciju (Global Reporting Initiative, 2002.). Također, poduzeća bi trebala izvještavati o načinu upravljanja pitanjima i slučajevima borbe protiv korupcije i podmićivanja (Europska komisija, 2017.). Sukladno tome, poduzeća bi u svoje nefinancijske izvještaje trebala obavještavati o organizaciji, odlukama, instrumentima i postupcima unutarnje kontrole te resursima koji se upotrebljavaju za sprječavanje korupcije i mita (Europska komisija, 2017.). Također, poduzeće bi trebalo u nefinancijskom izvještaju obavještavati o politikama i standardima kojima se bori protiv korupcije (IDOP, b.d.a.). Dakle, upravljački aspekt bi trebao

obuhvatiti i opis kako određeno poduzeće prati djelotvornost i komunikaciju po pitanju borbe protiv korupcije i podmićivanja unutar poduzeća (Europska komisija, 2017.). Naime, upravljački aspekt obuhvaća i općenito upravljanje rizicima, ne samo onima koji se odnose na korupciju i podmićivanje, već na bilo koju vrstu rizika koja prijete određenom poduzeću (HANFA, b.d.). Taj rizik se može odnositi i na sam postupak izvještavanja o nefinancijskim informacijama poduzeća (Europska komisija, 2021.).

Dakle, izvještavanje o upravljačkom aspektu daje transparentne informacije o upravljanju i djelovanju poduzeća (Deloitte, 2021.). Kako bi poduzeće što transparentnije i potpunije izvještavalo o svom upravljačkom aspektu, može koristiti Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća (Europska komisija, 2017.). GRI Standardi označeni serijom 200 se odnose na pitanja upravljačkog aspekta (Global Reporting Initiative, 2023.b.). GRI Standardi olakšavaju razumijevanje uloge, odgovornosti i sposobnosti upravljačkih tijela da upravljaju poslovanjem s obzirom na utjecaje koje ima poduzeće na okoliš i društvo (Global Reporting Initiative, 2023.b.).

S obzirom na navedene aspekte nefinancijskog izvještavanja, jasno je da svaki od njih ima ključnu važnost i zahtijeva pažnju poduzeća pri sastavljanju takvog izvještaja. Nefinancijsko izvještavanje sve više dobiva na važnosti jer omogućava razumijevanje utjecaja poslovanja na okoliš i društvo te načina upravljanja tim utjecajima. Osim toga, doprinosi poboljšanju učinkovitosti, inovacija i ugleda poduzeća, potiče motivaciju zaposlenika kroz transparentno prikazivanje ljudskih i radničkih prava, te gradi povjerenje i jača odnose s dionicima kroz transparentne informacije o utjecaju na okoliš i društvo. Svi ovi aspekti su od iznimne važnosti kako za poduzeće tako i za druge interesne strane.

4. ANALIZA NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA – STUDIJA SLUČAJA ODABRANIH HRVATSKIH VELIKIH PODUZEĆA

4.1. Osnovne informacije o poslovanju odabranih hrvatskih velikih poduzeća

Za analizu nefinancijskih izvještaja, odabrano je pet velikih poduzeća u Republici Hrvatskoj različitih djelatnosti. Na temelju pregledanih nefinancijskih izvještaja, u nastavku su opisane ključne informacije o poticanju društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja svakog od promatranih poduzeća.

Croatia Airlines je dioničko društvo u mješovitom vlasništvu kojemu je glavna djelatnost zračni prijevoz. Prema Zakonu o računovodstvu Croatia Airlines je veliko poduzeće. Sjedište poduzeća je u Zagrebu. Trenutni predsjednik Uprave je Jasmin Bajić, a predsjednik Nadzornog odbora Zlatko Mateša. Temeljni kapital uplaćen u cijelosti iznosi 923.879.530,00 kuna (122.619.885,86 euro prema fiksnom tečaju konverzije 7.53450), dok je ukupan broj redovnih dionica 92.387.953 nominalne vrijednosti 10,00 kuna (Croatia Airlines, b.d.). Pod tadašnji imenom Zagal, odnosno Zagreb Airlines, registriran je 7. kolovoza 1989. godine kao prvi hrvatski zračni prijevoznik. Dana 23. srpnja 1990. godine Zagal mijenja ime u Croatia Airlines koje koristi sve do danas. Proširivanjem svoje flote povećava promet te uspijeva iz godine u godinu zadržati trend kontinuiranog rasta broja putnika u zrakoplovima, koji se bilježi od početka putničkog prometa 1991. godine. Također, uvodi brojne certifikate i prima priznanja za unapređenje poslovnih procesa (Croatia Airlines, b.d.).

Podravka d.d. je jedna od vodećih kompanija u jugoistočnoj, srednjoj i istočnoj Europi. Poduzeće je nastalo 1947. godine, na temeljima nekadašnje tvornice pekmeza i prerade voća braće Wolf. Sjedište se nalazi u Koprivnici, a posluje se u dva glavna poslovna segmenta: prehrana i farmaceutika. Predsjednica Uprave je Martina Dalić, a predsjednik Nadzornog odbora je Damir Grbavac. Temeljni kapital iznosi 213.600.090,00 euro (Podravka, b.d.a.). Podravka ima nekoliko brendova koji su svjetski poznati poput Vegete, Lino Lade i Dolcele. Kontinuiranim ulaganjem u znanje i kompetencije zaposlenika Podravka održava i unaprjeđuje kvalitetu proizvoda i brendova.

Također, praćenjem i prepoznavanjem zahtjeva tržišta rade na konstantnom unapređenju poslovnih procesa, ali i održava sustav koji se temelji na načelima najznačajnijih normi i praksi u prehrambenoj industriji (Podravka, b.d.b.).

Hrvatski Telekom je vodeći davatelj telekomunikacijskih usluga u Hrvatskoj koji pruža usluge nepokretne i pokretne telefonije, veleprodajne, internetske i podatkovne usluge. Osnovne djelatnosti Hrvatskog Telekoma d.d. i o njemu ovisnih društava jesu: pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga te projektiranje i izgradnja elektroničkih komunikacijskih mreža na području Republike Hrvatske. Temeljni kapital Hrvatskog Telekoma d.d. iznosi 1.359.742.172 euro te je podijeljen na 78.775.842 dionica bez nominalnog iznosa. Predsjednik Uprave i glavni direktor (CEO) je Kostas Nebis, a predsjednik Nadzornog odbora je Jonathan Richard Talbot (Hrvatski Telekom, b.d.). Hrvatski Telekom je nadišao ograničene mogućnosti rasta tradicionalnog poslovanja u pokretnoj i nepokretnoj telefoniji pa se poduzeće okrenulo ka širokopojasnim i medijskim uslugama. Za takve inovativne i konvergentne proizvode i usluge najviše kvalitete, posebice jačanje ponude integriranih ICT rješenja, koja objedinjuju telekomunikacijske i usluge informacijskih tehnologija, Hrvatski Telekom smatra da su put u budućnost na kojem je zajedno sa članicama Grupe, Iskon Internet d.d. i Combis, usluge integracija informatičkih tehnologija, d.o.o. (Hrvatski Telekom, b.d.).

Jadran – Galenski laboratorij d.d. (dalje u tekstu: JGL) osnovano je 1991. godine. Glavna djelatnost poduzeća je proizvodnja farmaceutskih preparata. Sjedište poduzeća nalazi se u Rijeci, gdje se nalaze proizvodni pogoni, dok se novi skladišni kompleks nalazi na Kukuljanovu. Osim u Hrvatskoj, poduzeće je sa svojim operacijama i proizvodima prisutna i na drugim tržištima u srednjoj i istočnoj Europi, ali i izvan Europe. U vlasništvu poduzeća JGL su i druga poduzeća koja čine JGL Grupu. Farmaceutski dio poslovanja (JGL Pharma), odnosno *core business*, uključuje matično poduzeće JGL d.d. i inozemna poduzeća kćeri, izuzev Adrialaba, ZU Pabla, Pabla d.o.o. i Ljekarne Zorka Muvrin. Trenutni iznos temeljnog kapitala je 16.038.815,00 EUR, a ukupan broj izdanih dionica je 1.233.755, dok je svaka nominalne vrijednosti 13,00 EUR. Predsjednik upravnog odbora je Ivo Usmiani, a izvršni direktor je Mislav Vučić (JGL, b.d.). Poduzeće JGL za cilj ima zadovoljenje potreba današnjice, ali bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. JGL ima u fokusu poslovati u skladu s ciljevima

održivog razvoja te tako pomaže suzbiti globalne klimatske i društvene izazove te osigurati bolju budućnost za generacije koje dolaze.

Plava laguna d.d. (Laguna Poreč), osnovano 1957. godine, djeluje kao poduzeće u području djelatnosti ugostiteljstva i turizma sa sjedištem u Poreču. Temeljni kapital iznosi 1.444.530.057,18 kuna, podijeljen je na 2.197.772 redovnih dionica bez nominalne vrijednosti i 420.000 povlaštenih dionica nominalne vrijednosti 250,00 kuna. Uprava poduzeća su Dragan Pujas, Damir Mendica i Danira Rančić, a Nadzorni odbor ima sedam članova, od kojih šest članova bira Glavna skupština, a sedmi je član Nadzornog odbora predstavnik radnika poslodavca i imenuju ga radnici putem Radničkog vijeća po zakonom predviđenom postupku. Predsjednik Nadzornog odbora je Davor Lukšić Lederer (Plava Laguna, b.d.). Višegodišnji rad i razvoja temeljen je na ekološkim principima i održivom razvoju. Plava Laguna osobitu pozornost posvećuje načelima društveno odgovornog poslovanja što uključuje i transparentnu i dvosmjernu komunikaciju sa svim interesnim skupinama. Također, zbog značaja održivosti destinacije, Plava Laguna kontinuirano educira i prenosi poruke o važnosti zaštite okoliša svojim zaposlenicima, gostima i drugim dionicima. Politika poslovanja ima temelje na upravljanju prema načelima održivog i odgovornog razvoja s posebnim naglaskom na zaštitu okoliša (Plava Laguna, b.d.).

4.2. Komparativna analiza nefinancijskih izvještaja svakog odabranog poduzeća za zadnje tri dostupne godine

Komparativna analiza nefinancijskih izvještaja pet poduzeća za tri prethodne godine uspoređuje njihove napore u očuvanju okoliša i društvenim inicijativama te prilagodbe politikama. Usporedba tih podataka za tri godine omogućuje prepoznavanje trendova i promjena u pristupima društvenoj odgovornosti i održivosti.

Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Croatia Airlines d.d.

Nefinancijski izvještaj Croatia Airlines dostupan je na njihovoj web stranici. To je godišnji izvještaj o društvenoj odgovornosti poduzeća koji objavljuju od 2017. Prethodna tri izvještaja su usklađena s GRI standardima (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). U 2020. godini je poduzeće

izvještavalo o nefinancijskim informacijama isključivo vodeći se GRI standardima, dok u 2021. i 2022. godini se oslanja i na EU taksonomiju. Ključni pokazatelji uspješnosti se odnose na kapitalne rashode (CapEx), operativne rashode (OpEx) i prihod za djelatnosti koje su taksonomski prihvatljive ili neprihvatljive na temelju Uredbe o EU taksonomiji (Croatia Airlines, 2022.). Provedenom analizom je dokazano da se nijedna djelatnost poduzeća Croatia Airlines ne nalazi u objavljenim delegiranim aktima i prema tome je njihova osnovna djelatnost zapravo taksonomski neprihvatljiva (Croatia Airlines, 2022.). U sve tri godine poduzeće izvještava o svom utjecaju na okoliš i društvo te o svom upravljanju jer su svjesni da se uspješnost poslovanja poduzeća ne odražava samo preko financijskih rezultata, već i u doprinosu održivom razvoju i društvenoj odgovornosti (Croatia Airlines, 2021.).

Okolišni aspekt

Što se tiče izvještavanja o okolišu, poduzeće Croatia Airlines poseban naglasak stavlja na potrošnju energije i vode, emisiju CO₂ i otpad. U tablici 5 je usporedno prikazana potrošnja električne energije, plina, motornih goriva i vode u 2020., 2021. i 2022. godini.

Tablica 5: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines

Potrošnja	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Električna energija	kWh	1.656.624	1.757.568	1.768.030	6%	0,5%
Plin	m ³	37.255	40.271	36.363	8%	-10%
Motorna goriva	litra	22.195	31.269	31.023	41%	-1%
Voda	m ³	4.545	2.915	2.830	-36%	-3%

Izvor: izrada autorice prema: Nefinancijsko izvješće 2020., Nefinancijsko izvješće 2021., Nefinancijsko izvješće 2022., pristupljeno 10. kolovoza 2023., <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>

Iz tablice 5 je vidljiv rast potrošnje električne energije u zadnje tri godine. U 2020., zbog rada od kuće, bilježi se blagi pad u usporedbi s 2019. Nakon toga, s postupnim povratkom zaposlenika na

radna mjesta, potrošnja raste do razina prije pandemije. Porast iznosi 6% u 2021. i 0,5% u 2022. godini. Povećanje uglavnom dolazi iz administrativnog sektora, dok manji dio dolazi od tehničkih aktivnosti poput održavanja zrakoplova i obnove IT opreme koje nisu bile pogođene pandemijom (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Potrošnja plina kojeg poduzeće koristi se odnosi na grijanje i tehničke poslove (Croatia Airlines, 2021.). U 2021. godini, s povratkom zaposlenika na posao, ukupna potrošnja je porasla za 8%. No, kad se detaljnije pogleda, primjetno je da je u administrativnom sektoru, posebno kod grijanja, potrošnja plina smanjena zbog viših temperatura zraka (Croatia Airlines, 2022.). Drugi dio se odnosi na Sektor tehničkih poslova koji je potrošio nešto više plina u odnosu na 2020. godinu (Croatia Airlines, 2022.). U 2022. potrošnja plina je pala za 10% u usporedbi s 2021. To je rezultat štednih mjera, niže temperature grijanja te povećane svijesti o potrošnji (Croatia Airlines, 2023.). Croatia Airlines koristi HEP ZelEn certificiranu električnu energiju, koja dolazi iz obnovljivih izvora, čime se postiže nula emisija štetnih stakleničkih plinova (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Dalje, u poduzeću Croatia Airlines, potrošnja motornih goriva, posebice zrakoplovnog, najviše utječe na okoliš i potrošnju energije, pa je očekivano da u tom području bude najviše pozitivnog pomaka (Croatia Airlines, 2021.). U 2020. se znatno smanjila potrošnja goriva zbog manjeg broja letova tijekom pandemije i *lockdowna*. Tijekom sve tri godine, Croatia Airlines koristi napredni LIDO sustav za planiranje letova koji optimizira letove i potrošnju goriva (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Poduzeće uzima u obzir održiva goriva (*engl. Sustainable Aviation Fuel – SAF*), ali se radi i na razvoju tehnologija i tehnika korištenja vodika kao gorivo do 2030. godine (Croatia Airlines, 2022., 2023.). Odnosno razmatra se razvoj koncepta korištenja hibridno električnih zrakoplova u budućnosti koji će upotrebljavati električnu energiju i/ili vodik te SAF gorivo (Croatia Airlines, 2023.). Poduzeće zapravo obnavljanjem tehničkih resursa, posebice zrakoplova, doprinosi poboljšanju energetske učinkovitosti (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Što se tiče potrošnje vode, ona ima trend pada u promatrane 3 godine. U 2020. godini je došlo do velikog pada potrošnje vode zbog pandemije koronavirusa. U narednim godinama je potrošnja nastavila opadati, pa se tako 2021. godine smanjila za 36% u odnosu na 2020. godinu, a u 2022. godini za 3%. Poduzeće Croatia Airlines nema sustav za korištenje vode kao resursa, pa se pretpostavlja da se iskorištena voda ispušta u odgovarajuće sustave odvodnje (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Dalje, u tablici 6 je napravljen usporedni pregled emisije CO₂ za posljednje 3 promatrane godine te izračunate postotne promjene iz godine u godinu.

Tablica 6: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines

	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Emisija CO ₂	kg	78.754.346	99.919.648	158.912.310	27%	59%

Izvor: izrada autorice prema: Nefinancijsko izvješće 2020., Nefinancijsko izvješće 2021., Nefinancijsko izvješće 2022., pristupljeno 10. kolovoza 2023., <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>

Poduzeće Croatia Airlines utječe na okoliš i emisijom stakleničkih plinova, posebice CO₂ i to najviše u sektoru letačkih operacija (Croatia Airlines, 2021., 2022.). Zbog toga se najviše pažnje i regularnih obveza pridaje emisiji štetnih stakleničkih plinova za atmosferu i ozonski omotač (Croatia Airlines, 2021., 2022.). Najveći dio emisijskog učinka se odnosi na emisiju CO₂ prometa zrakoplova, a manji dio na temelju potrošnje energenata (Croatia Airlines, 2021.). Emisija CO₂ u 2020. godini je pala za čak 62% uslijed okolnosti uzrokovanih pandemijom koronavirusa (Croatia Airlines, 2021.). Narednih godina dolazi do rasta emisije CO₂ za 27% i 59% u odnosu na prethodnu godinu, zbog ublažavanja pandemijskih mjera. No, kad se uspoređi s 2019., količina emitiranog CO₂ u zadnje dvije godine značajno opada, sugerirajući da Croatia Airlines stvarno smanjuje emisije. Već 2019. su uveli sustav Emissions Offsetting System (EOS) za praćenje, izvještavanje i kompenzaciju štetnih plinova (Croatia Airlines, 2021., 2022.). Najveću pažnju poduzeće posvećuje emisijama plinova. Prva dva okolišna cilja, usmjerena na ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, su usklađena s EU taksonomijom, a emisija CO₂ ima ključan utjecaj na te promjene. Konačno, poduzeće Croatia Airlines vodi brigu i o svom otpadu, pa su tako u tablici 7 prikazane količine stvorenog otpada u posljednje tri godine poslovanja.

Tablica 7: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines

Vrsta otpada	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Opasan otpad	kg	12.421	12.236	38.007	-2%	310%
Neopasan otpad	kg	18.432	14.759	11.383	-20%	-23%

Izvor: izrada autorice prema: Nefinancijsko izvješće 2020., Nefinancijsko izvješće 2021., Nefinancijsko izvješće 2022., pristupljeno 10. kolovoza 2023., <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>

Poduzeće Croatia Airlines ima sustav za zbrinjavanje otpada koji jednako pazi na opasan i neopasan otpad te njegovo upravljanje kako bi se smanjio njegov štetan utjecaj na okoliš (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Sektor tehničkih poslova u najvećoj mjeri utječe na okoliš stvarajući najveće količine opasnog i neopasnog otpada (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Iz tablice 7 je vidljivo da poduzeće generira velike količine otpada tijekom tri godine, ali primjećuje se trend smanjenja. Posebno je značajno smanjenje otpadnog kerozina, čija količina varira ovisno o načinu održavanja zrakoplova (Croatia Airlines, 2021., 2022.). U 2022. godini je primjetan porast opasnog otpada za 310% koji se većim dijelom odnosi na otpadni kerozin zbog specifičnijeg održavanja zrakoplova u toj godini (Croatia Airlines, 2023.). Također, poduzeće podržava sve aktivnosti u svezi gospodarenja otpadom kako bi smanjilo što više svoj negativan pritisak na okoliš (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.).

Društveni aspekt

Poduzeće Croatia Airlines ima značajan društveni utjecaj u svom okruženju. Važno je istaknuti ključne primjere kako poduzeće utječe na okoliš. Također, redovito objavljuju Plan djelovanja za poticanje ravnopravnosti spolova (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). To je vidljivo na primjeru što je broj zaposlenih muškaraca u poduzeću je 52%, a žena 48% od ukupnog broja zaposlenika (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Dokaz jednakosti među spolovima, a i financijskim primanjima govori i to što 53% su žene rukovoditelji, 47% muškarci (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Isto tako, poduzeće svim svojim zaposlenicima pruža jednake mogućnosti za napredovanje, usavršavanje i razvoj. Uz to, pažljivo odabiru i školuju kadrove kako bi svi zaposlenici bili što stručniji u obavljanju svojih poslovnih obveza (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Također, poduzeće potiče različitost i nediskriminaciju među zaposlenicima na temelju obrazovanja, sposobnosti, osobnih karakteristika, interesa, državljanstva i slično (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Naravno poduzeće Croatia Airlines brine i o sigurnosti i zaštiti zdravlja svojih zaposlenika. Na primjer, poduzeće redovito, pravilno i propisno gospodari opasnim otpadom koji nastane u poslovanju te osposobljava zaposlenike za siguran način rada (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Poduzeće Croatia Airlines također pridonosi zajednici tako da podupire humanitarne projekte i institucije te pruža uslugu prijevoza u potrebnim situacijama (Croatia Airlines, 2021.,

2022., 2023.). Uz to, poduzeće surađuje s brojnim institucijama i zajednicama. Na primjer, u 2020. godini su započeli suradnju s Jadrolinijom kako bi se njihove usluge prijevoza objedinile i tako pružila veća dostupnost i pristupačnost različitih lokacija Hrvatske (Croatia Airlines, 2021.). U odnosima s dionicima i u poslovanju poduzeće Croatia Airlines se vodi načelima: odgovornost, etičnost, transparentnost i poštovanje (Croatia Airlines, 2021., 2022.).

Upravljački aspekt

O upravljački aspekte se može puno zaključiti na temelju određenih dijelova nefinancijskog izvještaja. Zato je važno napomenuti da se poduzeće u svom poslovanju oslanja na Kodeks korporativnog upravljanja Zagrebačke burze d.d. i Kodeks korporativnog upravljanja trgovačkim društvima u kojima Republika Hrvatska ima dionice ili udjele (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Veliku pažnju poduzeće daje procjenjivanju, provjeravanju i upravljanju rizicima kako bi donošenje odluke, planiranje poslovanja i djelotvorno upravljanje bilo što kvalitetnije i pravodobnije (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Upravo kriza nastala zbog pandemije je ukazala na značaj pravovremenog prepoznavanja i upravljanja rizicima zbog nepredvidivosti situacija. Međutim, svaki rizik može biti i prilika za poslovanje koje mogu poboljšati poslovanje poduzeća, kao i doprinijeti održivom razvoju (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.). Također, poduzeće veliki naglasak stavlja i na borbu protiv korupcije i etičnost u poslovanju. Najvažniji ciljevi Antikorupcijskog programa poduzeća Croatia Airlines, uvedenog još 2010. godine, su jačanje integriteta, odgovornosti i transparentnosti poslovanja te jačanje mehanizama protiv korupcije (Croatia Airlines, 2021., 2022., 2023.).

Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Podravka d.d.

Podravka je počela izvještavati o nefinancijskim informacijama 2015. s odvojenim izvještajem o održivom razvoju. Od 2019., te informacije su uključene u godišnji izvještaj, a ESG podaci su dodani od 2020. Sva tri izvještaja Podravke sadrže posebno poglavlje posvećeno ESG informacijama, temeljeno na odabranim GRI standardima ili dijelovima standarda za specifične izvještaje (Podravka, 2021., 2022., 2023.). Načela ESG izvještaja se prožimaju kroz cijelo

poslovanje poduzeća Podravka te ih menadžment koristi za svakodnevne poslovne procese i donošenje odluka (Podravka, 2022., 2023.).

Okolišni aspekt

Temelj za sve aktivnosti u svezi sa zaštitom okoliša je Politika zaštite okoliša koja pruža smjernice za kontinuirano poboljšanje odnosno smanjivanje svih negativnih utjecaja na okoliš (Podravka, 2022.). Tako poduzeće Podravka konstantno radi na razvoju i poboljšanju procesa, proizvoda i usluga čime se smanjuje onečišćenje okoliša (Podravka, 2022.). U tablici 8 je prikazana potrošnja električne energije, prirodnog plina i vode u posljednje tri godine.

Tablica 8: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine poduzeća Podravka

Potrošnja	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Električna energija	000 MWh	28,8	28,6	28,7	-1%	0,3%
Prirodni plin	000 m3	5.966,3	6.184,4	5.112,7	4%	-17%
Voda	000 m3	579,1	530,4	541,7	-8%	2%

Izvor: izrada autorice prema: Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2022. godinu, pristupljeno 14. kolovoza 2023., <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>

Poduzeće Podravka ulaže u sredstva kako bi povećalo energetske učinkovitost i smanjilo emisiju CO₂ (Podravka, 2022.). Tako je poduzeće Podravka u 2022. godini smanjilo ukupnu potrošnju energije za 2,1% u odnosu na prethodnu 2021. godinu (Podravka, 2023.). Od ukupne potrošene energije, dio se odnosi na električnu energiju koja se smanjila za 1% u 2021. godini, a u 2022. neznatno povećala što je vidljivo iz tablice 8. Dakle, potrošnja električne energije je u posljednje tri godine ostala gotovo na jednakoj razini. S obzirom na to da je u 2022. godini bio manji opseg proizvodnje i više temperature zime, poduzeće je potrošilo 17% manje plina s tim da su povećali udio obnovljivih izvora energije u usporedbi s 2021. godinom (Podravka, 2023.). Poduzeće se brine i da osigura energetske samodostatnost tako da ulaže u obnovljive izvore energije iz svoje proizvodnje (Podravka, 2023.). Tako je poduzeće u 2021. i 2022. godini ulagalo u razne sustave i

poboljšanja kako bi se postigla energetska samodostatnost i učinkovitost (Podravka, 2023.). Na primjer, poduzeće je ulagalo u izgradnju sunčane elektrane, obnavljanje poslovne zgrade, klimatizaciju proizvodnih pogona, obnovu voznog parka i slično (Podravka, 2022., 2023.). Uz to poduzeće se trudi poboljšati svoju energetska učinkovitost kao i što dugoročniju održivost poslovanja (Podravka, 2023.). Također, poduzeće ima u planu izraditi i Zelenu strategiju kako bi definiralo ciljeve i korake prema poboljšanju zaštite okoliša i društvene odgovornosti (Podravka, 2022.). Dalje, poduzeće Podravka brine i o potrošnji vode i vodnih resursa. Međutim, iako se potrošnja vode povećala u 2022. godini za 2% u odnosu na 2021. godinu, povećao se i udio recirkulirane vode koji iznosi 16,2% (Podravka, 2023.). Na primjer, poduzeće pridonosi očuvanju vode tako što se poljoprivredne kulture zalijevaju podzemnim vodama odnosno iz bunara (Podravka, 2023.). Dodatnim ulaganjima u sustave navodnjavanja, poduzeće štedi na potrošnji vode (Podravka, 2023.).

Tablica 9: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Podravka

	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Ukupna emisija CO ₂	000 t	15,4	16,5	15,4	7%	-7%

Izvor: izrada autorice prema: Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2022. godinu, pristupljeno 14. kolovoza 2023., <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>

Dalje, ukupna emisija CO₂ je u 2021. godini viša za 7% u usporedbi s 2020. godinom zbog povećanja potrošnje električne energije i goriva (Podravka, 2022.). Što se tiče emisije CO₂, poduzeće je u 2022. godini emitiralo 7% manje CO₂ nego u 2021. godini (Podravka, 2023.). Do smanjenja emisije je došlo zbog manje ukupne potrošnje energije čemu je uzrok bilo smanjenje potrošnje prirodnog plina i dizel goriva (Podravka, 2023.). Isto tako, poduzeće gospodari otpadom poštujući zakonske propise te oslanjanjem na kružno gospodarstvo (Podravka, 2022.). U tablici 10 je prikazana količina stvorenog otpada u posljednje tri godine.

Tablica 10: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Podravka

Vrsta otpada	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Opasni otpad	000 t	-	0,1	-	100%	-100%
Reciklirani otpad	000 t	1,5	1,5	1,2	0%	-20%
Ukupni otpad	000 t	4,3	4,2	5,6	-2%	33%

Izvor: izrada autorice prema: Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2022. godinu, pristupljeno 14. kolovoza 2023., <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>

Tako je u 2021. godini došlo do povećanja količine opasnog otpada za 100%, što je bilo uzrokovano kompletnim čišćenjem separatora (Podravka, 2022.). U 2022. godini se smanjila količina opasnog otpada za 100% (Podravka, 2023.). Poduzeće se trudi na što bolji način gospodariti otpadom tako da povećava udio recikliranja, oporabe i kompostiranja (Podravka, 2023.). Međutim, u 2021. godini poduzeće nije uspjelo povećati udio recikliranog otpada, a u 2022. godini se taj udio čak i smanjio za 20%. Također, poduzeće Podravka podržava kružno gospodarstvo te dio svojih nusproizvoda daje proizvođaču kao sirovinu za hranu za životinje (Podravka, 2023.). Dakle, poduzeće Podravka je ukupan otpad uspjelo smanjiti samo za 2% u 2021. godini, a u 2022. godini je došlo do njegovog povećanja za 33% zbog promjene dobavljača za zbrinjavanje biorazgradivog otpada koji se morao klasificirati kao otpad (Podravka, 2023.).

Društveni aspekt

Poduzeće Podravka je društveno odgovorno od samih početaka što se može vidjeti kroz dugi niz uspješnog poslovanja. Pod društveni aspekt poduzeće veliki naglasak stavlja na zaposlenike s obzirom na to da su oni temelj za uspješno, održivo i odgovorno poslovanje. Prema tome u 2021. godini poduzeće je uložilo u radne uvjete, sustave za motiviranje zaposlenika, razvijanje kompetencija te sustave za napredovanje i nagrađivanje (Podravka, 2022.). Također, poduzeće pruža brojne programe za obrazovanje i usavršavanje zaposlenika (Podravka, 2022.). Na primjer, u poduzeću je uspostavljen program Podravkina interna akademija kako bi se zaposlenici educirali

u raznim područjima (Podravka, 2022.). Dakle, poduzeće svojim zaposlenicima uspostavlja put prema karijeri kako bi se što više razvijali i tako pridonosili imidžu poduzeća (Podravka, 2022.). Također, 2021. godine poduzeće je započelo s programom *Management Assessment* u svrhu procjenjivanja menadžerskih kompetencija, potreba za razvojem menadžera, rast i transformaciju menadžmenta (Podravka, 2022.). Na temelju rezultata navedenog programa, u 2022. godini sastavljen je Program razvoja menadžmenta u trajanju od dvije godine kako bi se kompetencije i znanje menadžera nastavilo razvijati, a tako i razvoj poduzeća (Podravka, 2023.). Sastavljeni su i programi za razvoj zaposlenika i timova (Podravka, 2023.). Na temelju odličnih rezultata privlačenja i zapošljavanja talenata, kao i razvoja, inspiriranja, motiviranja i nagrađivanja svojih zaposlenika, poduzeće Podravka je u veljači 2023. godine primilo certifikat Poslodavac Partner (Podravka, 2023.). Također, poduzeće promovira jednakost prema spolu među zaposlenicima, pa tako je u 2021. godini u poduzeću zaposleno 46% žena i 54% muškaraca, a udio žena u 2022. godini se povećao još za 1% (Podravka, 2022., 2023.). Posebno je važno spomenuti kako Upravu poduzeća čini 40% žena što je usklađeno sa Strategijom EU-a za rodnu ravnopravnost do 2025. godine te iznad hrvatskog prosjeka (Podravka, 2022., 2023.). Zahvaljujući Radničkom vijeću i sindikatu zaposlenici imaju mogućnost sudjelovanja u donošenju odluka (Podravka, 2022., 2023.). Poduzeće Podravka smatra važnim da zaposlenici sudjeluju u odlučivanju zbog utjecaja na konkurentsku sposobnost poduzeća (Podravka, 2022.). Također, poduzeće sudjeluje u brojnim projektima i inicijativama orijentiranim na poboljšanje kvalitete života u okolini u kojoj djeluje (Podravka, 2022., 2023.). Kako bi dodatno poboljšali kvalitetu i zdravlje života svih potrošača, poduzeće Podravka veliku pažnju pridaje sigurnosti i kvaliteti svojih proizvoda konstantno poboljšavajući sustav za upravljanje hranom koji se temelji na visokim standardima (Podravka, 2022.). Tako je sastavljena i Nutritivna strategija Podravke 2014. – 2024. čime su postavljeni ciljevi za razvoj proizvoda koji su noviji, zdraviji i ekološki prihvatljiviji (Podravka, 2023.). Također, poduzeće Podravka brine o zadovoljstvu svojih zaposlenika te je u 2022. godini na to stavljen poseban naglasak (Podravka, 2023.). Uz to, poduzeće je provelo i ispitivanje o organizacijskoj klimi, kulturi i angažiranosti zaposlenika koje je rezultiralo planom aktivnosti za daljnje poboljšanje zadovoljstva zaposlenika (Podravka, 2023.).

Upravljački aspekt

Poduzeće Podravka stalno prati razvijanje regulativa u svezi s korporativnim upravljanjem te radi na poboljšanju odnosa s dioničarima, investitorima i javnošću (Podravka, 2022., 2023.). Poduzeće se oslanja na postojeće zakone Republike Hrvatske, smjernice OECD-a za korporativno upravljanje te Kodeks korporativnog upravljanja HANFA-e i Zagrebačke burze (Podravka, 2022., 2023.). U svom korporativnom upravljanju, poduzeće Podravka prati sljedeća ključna načela:

- transparentno poslovanje,
- razrađena procedura za rad upravljačkih i nadzornih tijela,
- sprječavanje sukoba interesa,
- učinkovitost interne kontrole,
- učinkovitost sustava odgovornosti (Podravka, 2022., 2023.).

Za sprječavanje sukoba interesa, poduzeće je donijelo Politiku upravljanja sukobom interesa koji služi za pravodobno prepoznavanje i prevenciju mogućih sukoba interesa te pruža mjere kojima se mogu otkloniti negativne posljedice (Podravka, 2022., 2023.). Poduzeće se u svom poslovanju pridržava i etičkih načela. U skladu s tim je sastavila Kodeks etike u poslovanju Grupe Podravka, kojim se poduzeće obvezalo poslovati na temelju načela: odgovornost, istinitost, učinkovitost, transparentnost, kvaliteta, postupanje u dobroj vjeri i poštivanje odnosa prema svim dionicima (Podravka, 2022., 2023.). Navedenim Kodeksom poduzeće ne dopušta nikakvu vrstu korupcije, mita ili iznude (Podravka, 2022.). Dalje, kao što je već spomenuto u društvenom aspektu, poduzeće poštuje raznolikost i ravnopravnost odnosno ne podržava nikakvu vrstu diskriminacije. Prema tome poduzeće Podravka je potpisalo Povelju o raznolikosti Hrvatska (Podravka, 2022., 2023.). U poduzeće su implementirani različiti sustavi upravljanja. Tako na primjer učinkovitost sustava upravljanja poslovnim procesima poduzeće postiže dobrim odnosima s dobavljačima, kupcima te ostalim interesnim stranama (Podravka, 2023.). S obzirom na to da potrošači stalno mijenjaju svoje navike, ukuse i preferencije, poduzeće Podravka se trudi pravodobno ih otkriti i prestići kako bi svoje proizvode i robne marke pravilno prilagodili (Podravka, 2022., 2023.). U 2020. i 2021. godini najveći utjecaj je imala pandemija koronavirusa, a u 2022. rat između Ukrajine i Rusije. Prema tome, navedeno poduzeće stalno smišlja i razvija rješenja da budu u skladu s očekivanjima potrošača i klijenata (Podravka, 2022., 2023.). Poduzeće Podravka shvaća važnost dobrih odnosa s klijentima pa stoga raznim politikama, strategijama, inovacijama, aktivnostima i planovima

upravlja tim odnosima (Podravka, 2022., 2023.). Također, poduzeće proaktivnim mjerama oblikuje odgovarajuću okolinu kako bi zaposlenici bili i dalje motivirani i lojalni (Podravka, 2022., 2023.). Dalje, već spomenuta briga o kvaliteti i sigurnosti hrane, poduzeće postiže oslanjajući se na sustavu upravljanja na temelju normi, propisa i principa, ali i kontinuiranim informiranjem i obrazovanjem zaposlenika (Podravka, 2022.). Dakle, poduzeće Podravka ima dobro organizirane sustave upravljanja koji doprinose uspješnom i društveno odgovornom poslovanju.

Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Hrvatski Telekom d.d.

Poslovanje poduzeća Hrvatski Telekom je orijentirano prema održivom razvoju. Poduzeće se trudi samo pozitivno utjecati na okoliš i društvo te poboljšavati kvalitetu života svih ljudi (Hrvatski Telekom, 2021.). Poduzeće Hrvatski Telekom smatra da je za dobar ugled i uspjeh važan i odnos s korisnicima, dobavljačima, investitorima i zaposlenicima (Hrvatski Telekom, 2022.). Poduzeće stavlja naglasak na ulaganja i nove tehnologije na temelju inovacija i kreativnosti (Hrvatski Telekom, 2022.).

Okolišni aspekt

Poduzeće Hrvatski Telekom je okrenuto održivom razvoju i zaštiti okoliša odnosno klime. Kako poduzeće pazi na potrošnju energije je prikazano u tablici 11.

Tablica 11: Pregled potrošnje energije u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom

Potrošnja	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Ukupna izravna potrošnja energije (iz neobnovljivih izvora)	GJ	92.604	101.100	99.233	9%	-2%
Ukupna neizravna potrošnja energije (iz	GJ	101.508	9.872	8.572	-10%	-13%

neobnovljivih izvora energije)						
Ukupna neizravna potrošnja energije (iz obnovljivih izvora energije)	GJ	379.829	463.496	422.492	22%	-9%

Izvor: izrada autorice prema: Izvještaj o održivosti za 2022. godinu, pristupljeno 18. kolovoza 2023., <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>

Još od 2016. godine poduzeće koristi zelenu električnu energiju iz obnovljivih izvora (Hrvatski Telekom, 2021.). Iz tablice 11 vidljiv je porast potrošnje neizravne energije iz obnovljivih izvora za čak 22%, dok se u 2023. ta potrošnja smanjila za 9% zbog mjera koje su uvedene za smanjenje potrošnje električne energije u poduzeću (Hrvatski Telekom, 2023.). Kada se gleda ukupna izravna i neizravna potrošnja energije iz neobnovljivih izvora, ona se u 2021. godini smanjila za 43%, a u 2022. za 3%. Smanjenje energije je uzrokovano prodajom jednog objekta poduzeća, ali i investicijama u nove tehnologije grijanja (Hrvatski Telekom, 2023.). Potpisivanje prvog korporativnog sporazuma koji definira ključne uvjete za virtualni Ugovor o opskrbi energijom iz obnovljivih izvora (*engl. Virtual Power Purchase Agreement - vPPA*) u Hrvatskoj predstavlja značajnu promjenu u načinu na koji se dobiva energija te je važan korak prema osiguranju obnovljive energije za Hrvatski Telekom (Hrvatski Telekom, 2023.). Ova inicijativa istovremeno direktno doprinosi postizanju ambicioznih ciljeva vezanih za okoliš, društvo i upravljanje tvrtkom (ESG ciljevi) koje si je poduzeće postavilo.

Tablica 12: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom

	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Ukupna emisija stakleničkih plinova	t	15.027	6.861	6.797	-54%	-1%

Izvor: izrada autorice prema: Izvještaj o održivosti za 2022. godinu, pristupljeno 18. kolovoza 2023., <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>

Tijekom 2021. i 2022. godine, poduzeće Hrvatski Telekom je osigurao električnu energiju za sve svoje potrebe koja ne generira emisije CO₂, čime je postiglo neutralnost u emisijama stakleničkih plinova (Hrvatski Telekom, 2022., 2023.). Prema tablici 12, poduzeće je u 2021. godini uspjelo smanjiti emisiju CO₂ za 54%, a u 2022. još za 1%. Korištenjem najmodernijih ICT tehnologija i usluga poduzeće smanjuje negativan ugljični otisak (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Isto tako, poduzeće poboljšava vozni park, čime se također smanjuje negativan utjecaj na okoliš (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Ova nova rješenja imaju pozitivan utjecaj jer doprinose smanjenju emisija štetnih plinova koji uzrokuju efekt staklenika odnosno doprinose stvaranju okoliša bez zagađenja. Poduzeće Hrvatski Telekom također brine i o svom otpadu te su promjene prikazane tablici 13.

Tablica 13: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom

Vrsta otpada	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Opasni otpad	t	1.664	330	290	-80%	-12%
Neopasni otpad	t	636	503	141	-21%	-72%

Izvor: izrada autorice prema: Izvještaj o održivosti za 2022. godinu, pristupljeno 18. kolovoza 2023., <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>

Prema tablici 13 vidljivo je da poduzeće prati trend smanjivanja opasnog i neopasnog otpada kroz posljednje tri godine. Kroz raznovrsne akcije poduzeće brine o odgovornom rukovanju otpadom (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Usmjereni trud prema povećanju efikasnosti korištenja resursa i produženju trajanja uređaja i opreme u poslovanju doveli su do značajnog smanjenja otpada u 2022. godini (Hrvatski Telekom, 2023.). Poduzeće Hrvatski Telekom neprestano potiče zaposlenike da budu svjesni ekologije i da svojim postupcima podržavaju očuvanje okoliša.

Društveni aspekt

Usljed pandemije koronavirusa te potresa u Zagrebu i Petrinji poduzeće je 2020. godine još više pažnju pridalo brizi za društvo u kojem djeluje. Tako je poduzeće u 2020. i 2021. godini dobilo

certifikat pod nazivom Izvrsnost u izazovima za odličnu prilagodbu pandemijskim uvjetima (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). Naime, poduzeće je najviše naglasak stavilo na brigu o zaposlenicima, korisnicima i društvu. Prelaskom na rad od kuće, zaposlenici su imali brojne izazove. Stoga, poduzeće je svim svojim zaposlenicima pružilo tehničku i savjetodavnu podršku u pogledu učinkovitosti rada, produktivnosti, motivacije ali i psihološke pomoći (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). Uz to, poduzeće konstantno potiče svoje zaposlenike na daljnje obrazovanje i usavršavanje u poslu. Tako su uveli digitalne edukacije kojima je cilj povećati kompetencije, angažiranost i motivaciju zaposlenika (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Navedene edukacije se završavaju prosječno 80% godišnje u posljednje četiri godine, što dokazuje da su i zaposlenici svjesni važnosti poslovnog usavršavanja (Hrvatski Telekom, 2023.). Također, poduzeće Hrvatski Telekom sudjeluje u raznim projektima te pruža donacije i sponzorstva različitim institucijama. Poduzeće posebno potiče mlade generacije da se razvijaju i pripreme za poslove budućnosti (Hrvatski Telekom, 2021.). Isto tako, poduzeće pruža podršku i starijim osobama da savladaju digitalne vještine (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). Vrlo važno priznanje je Hrvatski indeks održivosti za odnose sa zajednicom (Hrvatski Telekom, 2022., 2023.). U 2021. godini poduzeće je dobilo još neke nagrade u svezi društvenog doprinosa. Tako je poduzeće dobilo i priznanje Poslodavac godine za osobe s invaliditetom pod kategorijom Primjer dobre prakse (Hrvatski Telekom, 2022.).

Upravljački aspekt

Ugled poduzeća ne zavisi samo od kvalitete proizvoda i usluga, već i od njenih odnosa prema korisnicima, suradnicima, zaposlenicima, okolišu i društvu. Dobar ugled poduzeća Hrvatski Telekom donosi ne samo korisnike i partnere, već doprinosi ukupnom poslovnom uspjehu. Svi članovi uprave, rukovodeći kadrovi i zaposlenici trebaju se ponašati na način koji čuva vrijednosti poduzeća, poštujući interna pravila i zakone, kako bi ojačali povjerenje, vjerodostojnost, pouzdanost i ugled poduzeća (Hrvatski Telekom, 2021.). Iznimno je važno kako se postiže poslovni uspjeh u poduzeću Hrvatski Telekom, stoga se primjenjuje Kodeks ponašanja. Cilj Kodeksa je podijeliti poslovnu etiku, društvene i ekološke vrijednosti te pružiti jasne smjernice za postupanje u raznim poslovnim situacijama koje se mogu pojaviti (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Kako bi unaprijedilo poslovnu etiku, poduzeće je organiziralo niz online edukacija

za zaposlenike koje pokrivaju različite teme kao što su etičko vođenje u svakodnevnom poslovanju, borba protiv korupcije, osnove usklađenosti u poslovanju, digitalna etika, postupanje u slučaju sukoba interesa te Kodeks ponašanja (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju za travanj 2020. od HANFE navodi da je poduzeće Hrvatski Telekom postiglo najvišu razinu usklađenosti s Kodeksom korporativnog upravljanja na tržištu Zagrebačke burze (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Cilj poduzeća je sustavno identificirati, analizirati i procijeniti rizike usklađenosti za poslovanje poduzeća kroz upotrebu sustava upravljanja rizicima, koji prepoznaje, procjenjuje i rješava relevantne rizike (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Osim toga, provode unutarnju procjenu usklađenosti koja istražuje ključne rizike održivosti. Sposobnost izvanrednog upravljanja ljudskim resursima te konstantno poboljšavanje radnih postupaka i praćenje svjetskih smjernica su dobili visoku ocjenu u poduzeću Hrvatski Telekom, što je potvrdilo poziciju kao suradnika koji se vodi partnerskim načelima prema svojim zaposlenicima (Hrvatski Telekom, 2021.). Novi radni model pod nazivom "Smartwork" u potpunosti se uspostavio u poduzeću Hrvatski Telekom (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Razvoj Smartwork modela se usmjerava prema željama i potrebama zaposlenika poduzeća Hrvatski Telekom, što je već u 2020. rezultiralo postizanjem najviše razine zadovoljstva među zaposlenicima od trenutka kad se počelo mjeriti zadovoljstvo (Hrvatski Telekom, 2021., 2022., 2023.). Kako bi se spriječila korupcija i drugi sukobi interesa s korisnicima i partnerima, poduzeće Hrvatski Telekom slijedi smjernice iz Politike protiv korupcije i sukoba interesa (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). U poduzeću Hrvatski Telekom, usklađenost znači da se pridržava pravila i postupa se ispravno u svakoj situaciji (Hrvatski Telekom, 2021., 2022.). Temelj poslovnih odluka i aktivnosti je poštenje, koje obuhvaća usklađenost i utvrđuje kako se svi zaposlenici poduzeća ponašaju prema kupcima, kolegama, investitorima, menadžerima i općem okruženju.

Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Jadran - Galenski laboratorij d.d.

Poduzeće Jadran - Galenski laboratorij (dalje u tekstu: JGL) izvještava o nefinancijskim informacijama koristeći se GRI standardima. Prema tome, društvo izvještava o okolišnom, društvenom i ekonomskom učinku. ESG izvještavanju poduzeće Jadran - Galenski laboratorij počinje težiti od 2022. godine te se očekuje uvođenje 2023. godine.

Okolišni aspekt

Tijekom 2020. godine, JGL je inicirao projekt E3 - Energetska učinkovitost proizvodnog kompleksa JGL (JGL, 2021.). Svrha projekta je povećanje energetska učinkovitosti i upotreba obnovljivih izvora energije u proizvodnim industrijama. Kroz navedeni projekt, posebno važna je bila izgradnja vlastite neintegrirane fotonaponske elektrane koja je smanjila potrebu za nabavom energije iz vanjske mreže (JGL, 2021.). Glavni ciljevi navedenog projekta su:

- smanjiti potrošnju energije na ciljanim područjima,
- postići uštedu isporučene energije,
- smanjiti emisiju CO₂ (JGL, 2021.).

Tablica 14: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine u poduzeću Jadran – Galenski laboratorij

Potrošnja	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Električna energija	MWh	8.218	8.372	10.397	2%	24%
ELLU	MWh	2.480	3.032	3.307	22%	9%
Voda	m ³	80.000	50.000	80.000	-37%	160%

Izvor: izrada autorice prema: Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2022, pristupljeno 22. kolovoza 2023., <https://www.jgl.hr/o-jgl-u/financijski-izvjestaji>

Poduzeće JGL koristi električnu energiju i ELLU (ekstra lako loživo ulje) kao glavne izvore energije. Nastoji poticati održivi gospodarski rast koristeći isključivo električnu energiju iz obnovljivih izvora (JGL, 2021., 2022., 2023.). Iako poduzeće trenutno koristi ELLU zbog ograničenosti lokacije, dugoročno planira prelazak na zemni plin kao energent, čim to bude izvedivo (JGL, 2021., 2022., 2023.). Tako je poduzeće JGL započelo projekt suradnje s lokalnim dobavljačem plina u prosincu 2021. godine (JGL, 2022., 2023.). Cilj projekta je povezivanje proizvodnog postrojenja s lokalnim plinovodom (JGL, 2022., 2023.). Ova inicijativa predstavila je korak prema spajanju poduzeća JGL na plinsku infrastrukturu i zamjeni ELLU s prirodnim plinom kao održivijim energetske izvorom. Također, od 1. studenog 2020., JGL više ne koristi HEP-ovu Zelenu energiju (ZelEn) (JGL, 2021.). Prema tablici 14, u 2021. i 2022. godini,

primjećuje se porast potrošnje energenata, što je rezultat izvođenja radova i završnih testiranja na novom proizvodnom pogonu u sklopu projekta INTEGRA 2020 (JGL, 2022., 2023.). Inače, poduzeće JGL smanjuje potrošnju električne energije koristeći solarnu energiju za grijanje vode i proizvodeći vlastitu električnu energiju iz fotonaponske elektrane. Također poduzete su sljedeće mjere za smanjenje potrošnje energije:

- zamijenjena je postojeća rasvjeta LED rasvjetom,
- kontrolirane su temperature u radnim, skladišnim i uredskim prostorima,
- dio otpadne topline se koristi,
- solarno zagrijavanje tople vode i omekšavanje vode kako bi se spriječilo taloženje kamenca na grijačima,
- uveden je sustav daljinskog praćenja potrošnje električne energije, vode i ELLU (JGL, 2021., 2022., 2023.).

U poduzeću JGL se redovito prati i izvještava o ispuštanju štetnih tvari i plinova u zrak iz fiksnih izvora u skladu sa zakonskim zahtjevima (JGL, 2021., 2022., 2023.).

Dalje, u skladu s trenutnim smjernicama i potrebama poduzeća, novi sustavi su dizajnirani i implementirani s okolišno prihvatljivim rashladnim sredstvima (JGL, 2021., 2022., 2023.). Planira se koristiti nove tehnološke rashladne medije, a starije zamijeniti s ekološki prihvatljivijim alternativama (JGL, 2021., 2022., 2023.). Dakle, kroz planirana mjerenja i preventivno te prediktivno održavanje, emisije onečišćujućih tvari iz nepokretnih izvora zraka su tijekom posljednje tri godine ostale ispod zakonom propisanih granica. S ciljem smanjenja utjecaja na okoliš, poduzeće JGL je 2022. godine obnovilo svoj vozni park zamjenom nekih postojećih samopunjivih hibridnih električnih vozila novijom generacijom, koje imaju smanjene emisije CO₂, dušikovih oksida i drugih ispušnih plinova (JGL, 2023.). Kroz korištenje ovih vozila, JGL će dodatno smanjiti svoj utjecaj na okoliš, što će se sigurno odraziti i u budućim podacima u izvještaju o održivosti. Otpuštanje vode pažljivo se regulira i prije nego što se pusti u komunalne sustave, provodi se proces pročišćavanja vode putem bioloških postupaka (JGL, 2021.). Cilj i svrha načina rukovođenja otpadnim vodama je redovito nadgledanje kvalitete ispuštenih voda kroz svakodnevne unutarnje analize, te analize od strane ovlaštenih partnera na temelju odobrenja vodopravnih dozvola (JGL, 2021., 2022.). Također je važno napomenuti da poduzeće sakuplja vodu koja je ispuštena iz proizvodnih sustava čiste vode i kišnica s krova te ju kasnije koristi za zalijevanje zelenih površina (JGL, 2021., 2022., 2023.). Prikupljeni talog ili mulj prepušta se

vanjskim ovlaštenim partnerima koji ga odgovorno odlažu na ekološki prihvatljiv način (JGL, 2021., 2022., 2023.). Tako je u 2021. godini došlo do smanjenja potrošnje vode za 37%, dok se u 2022. potrošnja povećala za 160% zbog povećanja obujma proizvodnje (JGL, 2023.). U JGL-u se primjenjuju sljedeće metode za smanjenje potrošnje vode:

- implementacija naprednih tehnika pranja i čišćenja,
- efikasna priprema pročišćene vode za potrebe tehnologije, smanjujući količinu otpadne vode
- korištenje otpadnih voda za zalijevanje zelenih površina (JGL, 2021., 2022.).

JGL redovito generira opasan i neopasan otpad, kao i otpadnu tehnološku vodu kroz svoje uobičajene operacije i aktivnosti. Poseban fokus je na razdvajanju različitih tipova otpada, posebno onih koji se mogu reciklirati ili ponovno upotrijebiti, te na preciznom označavanju otpada prema njegovom mjestu nastanka (JGL, 2021.). U tablici 15 su prikazane količine prema vrsti otpada koje je poduzeće JGL stvorilo u posljednje tri godine.

Tablica 15: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Jadran – Galenski laboratorij

Vrsta otpada	Mjerna jedinica	2020.	2021.	2022.	2021./2020.	2022./2021.
Opasan otpad	t	20,45	17,66	27,38	-14%	55%
Neopasan otpad	t	395,97	479,98	521,18	21%	9%
Ukupan otpad	t	416,42	497,63	548,56	20%	10%

Izvor: izrada autorice prema: Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2022, pristupljeno 22. kolovoza 2023., <https://www.jgl.hr/o-jgl-u-financijski-izvjestaji>

U 2021. godini poduzeće JGL je usvojilo praksu razdvajanja različitih vrsta otpada koje pripadaju istom ključnom broju kako bi se dobile što preciznije informacije o količinama svake pojedine vrste otpada unutar tog ključnog broja (JGL, 2022.). Navedena praksa se nastavila i u 2022. godini. Prema tablici 15, poduzeće je jedino u 2021. godini uspjelo smanjiti količinu opasnog otpada, i to za 14%. U 2022. godini je došlo do povećanja za 55% opasnog otpada i za 9% neopasnog otpada.

Dakle, ukupno 10% povećanja otpada u odnosu na 2021. što je posljedica proširenja proizvodnje na lokaciji Svilno 2, otvaranja novih proizvodnih linija u okviru projekta INTEGRA 2020 te izgradnje novog skladišno-logističkog centra na Kukuljanovu, uz daljnje građevinske aktivnosti što je rezultiralo većom količinom glomaznog otpada (JGL, 2023.). Sljedeći koncept kružnog gospodarstva i fokusirajući se na upravljanje cjelokupnim životnim ciklusom proizvoda, poduzeće JGL educira svoje dionike putem web stranica i drugih platformi o važnosti recikliranja (JGL, 2023.). Tako su u 2022. godini donesene smjernice o pravilnom recikliranju različitih proizvoda JGL poduzeća (JGL, 2023.). Isto tako, poduzeće JGL izražava svoju brigu za okoliš organiziranjem godišnjih akcija čišćenja u lokalnoj zajednici, što je primjer odgovornog odnosa prema okolišu (JGL, 2021.). U poduzeću JGL postoje dva do tri planirana mjesta za ispuštanje otpadne tehnološke vode, koja prije ispuštanja u javni odvodni sustav, prolazi kroz tretman u pročišćivačima (JGL, 2021., 2022., 2023.). Uzorci otpadnih voda prikupljeni na ispustima periodički se analiziraju u ovlaštenim laboratorijima u skladu sa zakonskim zahtjevima (JGL, 2021., 2022.). Rezultati analiza uzoraka otpadnih voda u 2020. godinu su pokazali da su svi parametri, koje poduzeće mora provjeravati prema vodopravnim dozvolama, bili ispod dozvoljenih granica (JGL, 2021.).

Društveni aspekt

Svaki član tima i svaki klijent poduzeća JGL igra ključnu ulogu u ostvarivanju i primjeni ESG strategije. Poduzeće JGL prepoznaje da integracija ESG načela u svakodnevne operacije doprinosi većoj održivosti i društvenoj odgovornosti (JGL, 2023.). JGL kontinuirano unapređuje inspirirajuće radno okruženje za svoje zaposlenike kako bi razvili potrebne kompetencije i vještine (JGL, 2023.). Tijekom 2020. poduzeće JGL je nastavilo s obukom i učenjem zaposlenika tako što je uveden SAP LMS sustav za e-učenje i upravljanje učenjem (JGL, 2021.). Tijekom 2021. godine počelo je održavanjem prvih edukacija na odabrane teme, a s ostalim temama se nastavilo tijekom 2022. godine (JGL, 2022.). Dalje, tijekom 2022., poduzeće JGL se istaknulo u područjima kao što su planiranje i zapošljavanje stručnjaka, motiviranje zaposlenika, uvođenje novih alata za obuku i mentorstvo te unapređenje inovativnih inicijativa u okviru ljudskih resursa (JGL, 2023.). U strategiji nagrađivanja i vrednovanja rada poduzeća JGL, naglasak je na poticanju raznolikosti i jednakih mogućnosti, koji se provode u svim aspektima, uključujući zapošljavanje, uvjete rada i

napredovanje u karijeri (JGL, 2021., 2023.). Primjenom *Competency Frameworka* i obukom menadžmenta, poduzeće JGL je stvorilo strukturu koja osigurava pravedan pristup kandidatima u procesima selekcije i intervjuja (JGL, 2021., 2022., 2023.). Cilj je eliminirati diskriminaciju i osigurati jednakost temeljenu na kompetencijama. U poduzeću, 57% osoba na najvišoj upravljačkoj razini su žene, a u top menadžmentu taj postotak je čak 70% (JGL, 2021., 2022., 2022.). U 2020. i 2021. godini, na razini cijele grupacije udio žena iznosi 75%, a u 2022. 76%, što značajno premašuje prosjek u Hrvatskoj (JGL, 2021., 2022., 2023.). Odnosi između zaposlenika i menadžmenta obuhvaćaju informacije o načinima upravljanja internom dvosmjernom komunikacijom, anketiranju stavova zaposlenika te poticanju njihovih sugestija (JGL, 2021., 2022.). Na temelju konkretnih sugestija zaposlenika, usmjerene prema komunikaciji rezultata radne atmosfere, izrađen je interni komunikacijski priručnik koji se prilagodio vrijednostima i radnoj kulturi poduzeća JGL (JGL, 2021.). Također, uvedeno je godišnje priznanje za poseban doprinos pojedinih zaposlenika putem primjene njihovih sugestija za unaprjeđenja tijekom radne godine (JGL, 2021., 2022., 2023.). Imajući u vidu raznolike aktivnosti koje se odvijaju u poduzeću JGL, posebno one koje uključuju specifične radne uvjete, zaštita zdravlja i sigurnost zaposlenika postavlja se kao ključni prioritet poduzeća (JGL, 2021., 2022., 2023.). U poduzeću JGL se brine o zaštiti na radu u skladu s relevantnim zakonima i propisima, ali i putem internih pravila koja dodatno uređuju način organizacije i implementacije mjera zaštite na radu (JGL, 2021., 2022., 2023.). U poduzeću JGL nema sindikata, već funkciju zaštitnika radničkih interesa obavlja Radničko vijeće, koje aktivno sudjeluje u poboljšanju sigurnosti na radu unutar poduzeća (JGL, 2021., 2022., 2023.). Dalje, poduzeće JGL je od samog početka svjesno važnosti podržavanja lokalne zajednice te se često angažira u podršci, donacijama i pokretanju projekata i inicijativa koje doprinose društvenom razvoju (JGL, 2021.). U partnerstvu s Muzejem Grada Rijeke i gradom Rijekom, poduzeće JGL je osnovalo JGL Muzej farmacije (JGL, 2021.). Također, tijekom 2020. godine, poduzeće JGL je aktivno sudjelovalo u poslovnom klubu PartneRi, čime je kao jedan od inicijatora projekta, nastavilo svoju filantropsku tradiciju i izražavanje posvećenosti prema lokalnoj zajednici (JGL, 2021.). Poduzeće JGL je ostvarilo puno suradnji kroz donacije i sponzorstva u posljednje tri godine, ističući dobrovoljno darivanje krvi te podršku bolnicama i udrugama tijekom pandemije (JGL, 2021., 2022.). Osim toga, sudjelovali su i u raznim inicijativama. Konačno, poduzeće JGL brine i o svojim korisnicima. Prema tome, svi proizvodi poduzeća JGL prolaze kroz strog proces odobrenja prije nego što se stave na tržište čime se

osigurava da su sigurni, učinkoviti, zdravstveno ispravni i da udovoljavaju svim zakonskim i internim zahtjevima te regulatorno odobrenim standardima (JGL, 2021., 2022., 2023.).

Upravljački aspekt

Kontinuirano poboljšanje je ključan za uspjeh i razvoj poduzeća JGL. Uprava osigurava ovaj proces kroz komunikaciju, ocjene od strane posloводства, revizije, validacije, upravljanje rizicima te korektivne i preventivne mjere (JGL, 2021., 2022.). Ovo neprestano usavršavanje je ključna komponenta za unapređenje učinkovitosti sustava kvalitete i ukupnog poslovanja. Iako poduzeće JGL nije formalno usvojilo Kodeks korporativnog upravljanja HANFE i Zagrebačke burze d.d., poduzeće ga primjenjuje na odgovarajući način (JGL, 2021., 2022., 2023.). JGL d.d. svoje poslovanje temelji na principima legalnosti, otvorenosti i transparentnosti, sprječavanja sukoba interesa, efikasnog unutarnjeg nadzora, povećanja osobne odgovornosti te odgovornog društvenog poslovanja (JGL, 2021., 2022., 2023.). Upravni odbor poduzeća JGL je 2022. usvojio vlastiti Etički kodeks kako bi promovirao visoku poslovnu etiku i usklađivanje s globalnim standardima korporativnog upravljanja (JGL, 2023.). Kodeks jača etičke vrijednosti unutar JGL Grupe, podiže svijest među svim dionicima te štiti osnove međusobnih odnosa. Dalje, do 2021. godine, prilikom obavljanja svojih zadaća, Odbor je ocjenjivao efikasnost sustava unutarnje kontrole i upravljanja rizicima kako bi se adekvatno prepoznali glavni rizici kojima je poduzeće izloženo (JGL, 2021., 2022.). U 2022. godini to je postala zadaća Komisije (JGL, 2023.). Vanjska revizija prati sustav upravljanja energijom kontinuiranim mjerama, analizama i ciljevima. Potvrdu i praćenje realizacije tih mjera daje Upravni odbor tvrtke (JGL, 2021., 2022.). Za pratnju uspješnosti upravljanja vodom koriste se inspekcijski nadzori od strane vodopravnih nadzornika, analize kvalitete otpadne vode provedene od strane ovlaštenih laboratorija, te svakodnevna interna analiza ispuštanja vode (JGL, 2021., 2022.). Učinkovitost sustava za upravljanje otpadnim vodama i otpadom prati se putem dokumentacije, softverskog rješenja za nadzor količine i vrste otpada te vanjskih i internih audita (JGL, 2021., 2022., 2023.). Povremeni inspekcijski nadzori i laboratorijske analize otpadnih voda se provode na mjestima ispuštanja (JGL, 2021.). Glavni fokus u upravljanju otpadom poduzeća JGL je usmjeravanje prema recikliranju i ponovnoj upotrebi otpada kao sirovine (JGL, 2021.). Dakle, svojim ekološkim pristupom, proizvodnjom vlastite obnovljive energije i usvajanjem normi, standarda i mjera postignut je visoki stupanj svijesti i

pažnje prema okolišu u poduzeću JGL. Poduzeće JGL razvija svoj interni sustav upravljanja zaštitom na radu putem Pravilnika o zaštiti na radu i drugih internih Odluka poslodavca. Rizike prepoznaje kroz propisani proces procjene rizika (JGL, 2022.). Nakon što se identificira prisutnost određenog rizika, poduzimaju se potrebne zaštitne mjere (JGL, 2022.) Kao dio korporativne strategije, naglasak poduzeća je na "People" strategiji, kojom se dodatno usmjerava na unutarnje sudionike i njihovo iskustvo unutar JGL-a, putem poboljšanja procesa i novih pristupa radu (JGL, 2023.). People strategija se fokusira na postizanje ciljeva povezivanjem HR funkcije i svih menadžera koji brinu o ljudima u svakodnevnom poslovanju (JGL, 2023.). S obzirom na važnost zaštite zdravlja ljudi i okoliša, poduzeće JGL primjenjuje pristup predostrožnosti (JGL, 2021., 2022., 2023.). Upravljanje rizicima se primjenjuje na odgovarajući način u različitim procesima i aktivnostima. U 2020. godini, JGL je dobio značajna priznanja za odnos prema zaposlenicima te doprinos hrvatskom gospodarstvu. U sklopu projekta Certifikat Poslodavac Partner, neovisni stručnjaci za upravljanje ljudskim potencijalima prepoznali su poduzeće JGL kao jednog od TOP 5 Poslodavaca Partnera za 2020. godinu (JGL, 2021.). Poduzeće JGL je 2021. godine dobilo Premijernu Zlatnu kunu u kategoriji najbolje društveno odgovornog i održivog poduzeća (JGL, 2022.). Dalje, poduzeće JGL je u 2023. dobilo certifikat Above and Beyond za inovacije u upravljanju ljudskim resursima, priznavši izvanredne prakse koje pozitivno utječu na poduzeća, a dodjeljuje se najuspješnijim nositeljima certifikata Poslodavac Partner (JGL, 2023.).

Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Plava Laguna d.d.

Zbog prirode svojeg poslovanja gdje su okoliš, zajednica i ljudski resursi ključni, poduzeće Plava Laguna posebno se fokusira na društveno odgovorno poslovanje. Poduzeće Plava Laguna svoje nefinancijske izvještaje je objavilo u sklopu godišnjeg financijskog izvještaja za 2020. i 2021. godinu pod Izvještajem poslovanja. U 2022. godini, nefinancijski izvještaj također se nalazi u godišnjem financijskom izvještaju, ali pod posebnim poglavljem kao Izvještaj o održivosti, jer je tad poduzeće prvi put objavljuje informacije prema GRI standardima (Plava Laguna, 2023.).

Okolišni aspekt

Odgovornost prema okolišu i održivom razvoju usmjerava strategiju razvoja poduzeća Plava

Laguna, osiguravajući da se rast i razvoj odvijaju bez negativnog utjecaja na prirodne resurse (Plava Laguna, 2021.). Održivost destinacije sve više utječe na njezinu konkurentnost, pa poduzeće kontinuirano educira svoje zaposlenike i širi poruku o ekološkoj važnosti (Plava Laguna, 2021.). Društvo se stalno zalaže za očuvanje okoliša kroz svoje poslovne aktivnosti, ističući ekologiju kao ključni strateški cilj. Sukladno delegiranim aktima EU Taksonomije poduzeće Plava Laguna u 2021. godini dijeli ključne pokazatelje uspjeha vezane uz prva dva okolišna cilja (Plava Laguna, 2022.). Dakle, poduzeće prikazuje tri ključna pokazatelja: udio prihoda, kapitalnih rashoda i operativnih rashoda te svi proizlaze iz djelatnosti koje nisu prihvatljive prema EU taksonomiji (Plava Laguna, 2022.). U 2022. godini, radna skupina za održivost provela je proces identificiranja ključnih tema povezanih s okolišem, društvom i upravljanjem (Plava Laguna, 2023.). U 2022. godini, početno su postavljeni temelji za buduće izvještavanje o održivosti s naglaskom na ESG, kako bi se izgradila osnova za strategiju održivosti i konkretne ciljeve u narednim godinama (Plava Laguna, 2023.). Tako je radna skupina za izvještavanje prepoznala sljedeće okolišne teme kao materijalne:

- energetska učinkovitost,
- gospodarenje otpadom,
- održivo korištenje i zaštita voda,
- zaštita bioraznolikosti (Plava Laguna, 2023.).

Tijekom 2022., Plava Laguna je započela Eko kampanju koja ima za cilj smanjiti potrošnju električne energije i papira te poticati recikliranje (Plava Laguna, 2023.). Poboljšanje selekcije otpada na početku procesa povećava dostupnost reciklabilnih sirovina i smanjuje količinu otpada završenog na odlagalištima (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Poduzeće Plava Laguna, prema svom Pristupu zaštiti okoliša, podržava svoje objekte u smanjenju otpada putem:

- razdvajanja otpada,
- poticanja na bespapirno poslovanje,
- zamjene pojedinačnih printera zajedničkim uređajima u zgradama,
- upotrebe ekološki prihvatljivih materijala kao zamjena za plastiku,
- edukacija o smanjenju otpada hrane (Plava Laguna, 2023.).

Dalje, poduzeće Plava Laguna koristi glavne izvore energije kao što su električna energija, prirodni plin, ukapljeni plin, loživo ulje i goriva za vozila čija se potrošnja redovito prati i analizira, kako bi se postigla učinkovita uporaba energije i optimizirale uštede (Plava Laguna, 2023.). Da bi

postiglo energetska učinkovitost, poduzeće kontinuirano ulaže u inovativne tehnologije i obnovljive izvore energije (Plava Laguna, 2023.). Tako poduzeće u 2023. na primjer nastavlja s projektima instaliranja solarnih elektrana koji su započeti tijekom 2021. i 2022. godine (Plava Laguna, 2023.). Poduzeće Plava Laguna prepoznaje i važnost praćenja emisija stakleničkih plinova, čije povećanje izravno utječe na globalno zagrijavanje i klimatske promjene. Tijekom 2022., počeli su istraživati izvore plinova u svom poslovnom procesu i razmatrati kako izračunati emisije te planiraju započeti izvještavati o njima od 2023. godine (Plava Laguna, 2023.). Naime, precizno razumijevanje emisija stakleničkih plinova ključno je za oblikovanje strategije smanjenja ugljičnog otiska. Nadalje, zbog važnosti vode kao neprocjenjivog prirodnog resursa, poduzeće Plava Laguna prati i optimizira potrošnju vode u svom poslovanju. Većina vode dolazi iz lokalnih vodovoda, dok se manji dio koristi za navodnjavanje iz vlastitih bunara (Plava Laguna, 2023.). Za pročišćavanje otpadnih voda koriste se posebni uređaji ili membranski biološki sustav za recikliranje vode za zelenilo i punjenje vodokotlića (Plava Laguna, 2023.). Kvaliteta otpadnih voda se redovito provjerava prema zakonskim standardima (Plava Laguna, 2023.). Također, poduzeće koristi centralizirani nadzorni sustav koji prati potrošnju vode na različitim mjestima i bilježi svako odstupanje što omogućuje analizu i poduzimanje koraka za ispravak bilo kakvih nepravilnosti u potrošnji (Plava Laguna, 2023.). Poduzeće koristi praktične sustave za navodnjavanje i educira goste o važnosti odgovornog pristupa vodama (Plava Laguna, 2023.). Poduzeće brine i o moru te da bi se sačuvala čistoća morske vode, poduzeće redovito održava plaže za koje ima koncesiju i redovito provodi analize kvalitete morske vode (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Poduzeće Plava Laguna prepoznaje važnost očuvanja prirodnih resursa i okoliša za održivo poslovanje i konkurentsku prednost. Kroz svoje aktivnosti poduzeće ima za cilj minimizirati utjecaj na biološku raznolikost koja dolazi iz raznovrsnih i očuvanih staništa biljaka i životinja, netaknutih morskih i priobalnih zona te zaštićenih prirodnih područja (Plava Laguna, 2023.). Hortikulturni tim poduzeća Plava Laguna sustavno se brine o zaštiti biljaka i uređenju površine na kojoj se uzgaja više od 180 različitih vrsta drveća, grmlja i trajnica (Plava Laguna, 2023.).

Društveni aspekt

Radna skupina za izvještavanje prepoznala je sljedeće društvene teme kao materijalne:

- osiguravanje sigurnih i stabilnih radnih uvjeta za zaposlene,

- investiranje u edukaciju i napredak vještina zaposlenika,
- usmjerenost na digitalne inovacije i pažljivo slušanje potreba gostiju,
- aktivna suradnja s lokalnom zajednicom (Plava Laguna, 2023.).

Poduzeće Plava Laguna pruža iste uvjete rada svim radnicima te je fokus na stabilnost radnog okruženja i kvalitetu usluga (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Zbog poštovanja prema jednakosti, poduzeće Plava Laguna je angažirala više od 600 stranih radnika, većinom iz susjednih zemalja, kako bi se zadovoljile potrebe radne snage (Plava Laguna, 2022.). Tijekom pandemije, jedan od glavnih ciljeva poduzeća Plava Laguna bilo je sačuvati radna mjesta, što je i uspješno postignuto (Plava Laguna, 2021., 2022.). Poduzeće Plava Laguna osigurava jednakost spolova i primjenu osnovnih standarda Međunarodne organizacije rada svojim zaposlenicima (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Uvjeti rada i socijalni dijalog su u skladu s hrvatskim zakonima i utemeljeni na korporativnoj kulturi koja naglašava važnost poštovanja i vjerodostojnosti (Plava Laguna, 2021., 2022.). Osim toga, radnicima se osigurava pravo na informacije i savjetovanje, dostupno putem Radničkog vijeća, intranetskih stranica i oglasnih ploča (Plava Laguna, 2021., 2022.). U poduzeću Plava Laguna Radničko vijeće djeluje u skladu sa zakonodavstvom o radu. Komunikacija s Radničkim vijećem je otvorena i redovna, primjenjujući propise radnog prava i konzultirajući se kad god je to potrebno (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Radni odnosi sa zaposlenicima regulirani su kroz različite izvore pravila koji se odnose na hijerarhiju radnih odnosa. Poštuju se smjernice Zakona o radu, Kolektivnog ugovora ugostiteljstva, Kolektivnog ugovora Plava Laguna d.d. Poreč te individualnih ugovora o radu za svakog zaposlenika (Plava Laguna, 2021., 2022., 2023.). Kroz Kolektivni ugovor se dosljedno promiču najviši standardi radničkih prava u poduzeću (Plava Laguna, 2022., 2023.). Prema važećim propisima, strogo je zabranjena diskriminacija osoba koje traže zaposlenje ili su zaposlene (Plava Laguna, 2021., 2023.). Primjenjujući propise i načela zaštite na radu te kontinuiranom edukacijom menadžmenta i radnika, poduzeće je u 2021. godini postiglo minimalnu razinu ozljeda na radu i profesionalnih bolesti (Plava Laguna, 2022.). Pravilnim poštivanjem zakonskih regulacija i načela zaštite na radu, te neprekidnim obrazovanjem menadžmenta i zaposlenika o potencijalnim rizicima, postiže se smanjenje izlaganja zaposlenika opasnostima, štetnim čimbenicima i naporima (Plava Laguna, 2023.). Dakle, pristup prema zaposlenicima se temelji na primjeni najpovoljnijih pravila za dobrobit zaposlenika. Briga o zaposlenicima i njihova edukacija su također važan cilj poduzeća Plava Laguna (Plava Laguna, 2022.). Za nove zaposlenike organizira se uvodno orijentiranje, koje

im omogućuje da se upoznaju s poduzećem te da se bolje razumiju radni procesi. Tijekom cijele 2022. godine, poduzeće Plava Laguna je provela niz edukativnih programa za svoje zaposlenike na svim hijerarhijskim razinama koji imaju za cilj unaprijediti mentalno zdravlje, povećati motivaciju, potaknuti uspješnost i razvoj te poboljšati radne rezultate i kvalitetu usluge (Plava Laguna, 2023.). Poduzeće Plava Laguna podržava svoje zaposlenike kroz razne pogodnosti i programe usavršavanja (Plava Laguna, 2023.). Poduzeće Plava Laguna d.d. pokazuje društvenu odgovornost kroz ulaganja u lokalne zajednice, donacije i podršku, koje potiču izvrsnost kroz obrazovanje, podržavaju humanitarne projekte, potiču sportske inicijative, kulturu i ekologiju (Plava Laguna, 2021., 2022.). Također, aktivno surađuje s lokalnom zajednicom te pruža podršku osobama kojima je potrebna pomoć, redovito podržava lokalne projekte usmjerene na poboljšanje zdravstvene infrastrukture, obrazovanje djece, unapređenje životnih uvjeta zajednice te promicanje aktivnog načina života za najmlađe članove zajednice (Plava Laguna, 2023.).

Upravljački aspekt

Radna skupina za izvještavanje prepoznala je sljedeće društvene teme kao materijalne:

- jasno i otvoreno komuniciranje sa svim relevantnim stranama,
- upravljanje i minimiziranje potencijalnih rizika,
- etičko i transparentno vođenje poslovanja,
- zaštita privatnosti svih uključenih strana (Plava Laguna, 2023.).

Poduzeće Plava Laguna ima otvorenu i dvosmjernu komunikaciju sa svim relevantnim skupinama kako bi se bolje razumjele njihove potrebe i postigla uspješna suradnja (Plava Laguna, 2023.). Kako bi osigurali važne informacije o svojim društveno odgovornim postignućima, poduzeće Plava Laguna koristi prilagođene komunikacijske kanale za svaku od interesnih skupina (Plava Laguna, 2023.). Velika pozornost se posvećuje procjeni rizika, koja omogućuje identifikaciju potencijalnih opasnosti, štetnih čimbenika i prekomjernog napora koji bi mogli ugroziti sigurnost i zdravlje zaposlenika, uzrokujući neželjene posljedice (Plava Laguna, 2023.). Svaki objekt u poduzeću Plava Laguna ima detaljno pripremljen dokument koji opisuje procjene rizika za sve poslove koji se obavljaju na tom mjestu rada, zajedno s preporučenim mjerama za uklanjanje opasnosti (Plava Laguna, 2023.). U svom poslovanju poduzeće Plava Laguna usvaja visoke etičke standarde i provodi politiku nulte tolerancije prema korupciji (Plava Laguna, 2021., 2022.).

Obuhvatna antikorupcijska praksa uključuje održavanje poslovnog integriteta putem stroge zabrane mita i korupcije (Plava Laguna, 2021., 2022.). Poduzeće Plava Laguna iznimno cijeni zaštitu privatnosti radnika, gostiju i partnera. Posebna pozornost posvećena je zaštiti osobnih podataka tijekom priprema za provedbu je u potpunosti usklađena s odredbama o zaštiti osobnih podataka te poštuje sva načela propisana Općom uredbom i Zakonom o provedbi Opće uredbе o zaštiti podataka (Plava Laguna, 2021., 2022.).

4.3. Zaključci i rezultati provedene usporedne analize nefinancijskih izvještaja hrvatskih velikih poduzeća

Nakon provedene analize nefinancijskih izvještaja pet odabranih hrvatskih velikih poduzeća, mogu se odnijeti zaključci o sličnosti i različitosti među njima. U tablici 16 je prikazano koje standarde je određeno poduzeće koristilo za sastavljanje svojih nefinancijskih izvještaja u posljednje tri godine.

Tablica 16: Pregled korištenih standarda za sastavljanje nefinancijskih izvještaja odabranih analiziranih poduzeća

Poduzeće	Korišteni standard
Croatia Airlines d.d.	GRI standardi
Podravka d.d.	GRI standardi
Hrvatski Telekom d.d.	GRI standardi
Jadran – Galenski laboratorij	GRI standardi
Plava Laguna d.d.	GRI standardi

Izvor: izrada autorice temeljem: Nefinancijsko izvješće 2020., Nefinancijsko izvješće 2021., Nefinancijsko izvješće 2022., pristupljeno 10. kolovoza 2023., <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>, Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2020. godinu, Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2021. godinu, Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2022. godinu, pristupljeno 14. Kolovoza 2023., <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>, Izvještaj o održivosti za 2020. godinu, Izvještaj o održivosti za 2021. godinu, Izvještaj o održivosti za 2022. godinu, pristupljeno 18. Kolovoza 2023., <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>, Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2020, Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2021, Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2022, pristupljeno 22. Kolovoza 2023., <https://www.jgl.hr/o-jgl-u/financijski-izvjestaji>, Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2020. godina, Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2021. godina, Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2022. godina, pristupljeno 26. kolovoza 2023., <https://biz.plavalaguna.hr/hr/korporativne-informacije/plava-laguna/financijska-izvjescia>

Svih pet poduzeća imaju najbolje razrađen okolišni aspekt u onom pogledu koji je najznačajniji za njihovu djelatnost. Tako poduzeće Croatia Airlines najveći fokus stavlja na emisiju štetnih plinova, posebno CO₂ i na potrošnju motornih goriva. Naime, iako prema provedenoj analizi ne izgleda kao da poduzeće uspješno smanjuje emisiju CO₂ zapravo u usporedbi s razdobljima prije pojave pandemije koronavirusa, ona se zaista smanjuje. Prema tome, poduzeće zaista ulaže napore u smanjenje emisija štetnih plinova kako bi što više smanjilo svoj negativni učinak na okoliš. Uz to, Croatia Airlines se trudi i smanjiti potrošnju motornih goriva te razmatra korištenje održivih goriva te vodika, čime bi se poboljšala energetska učinkovitost. Poduzeće Podravka naglasak stavlja na potrošnju energije te ulaže u obnovljive izvore energije kako bi se osigurala energetska dostatnost. Također, razmatra i izradu Zelene strategije za poboljšanje zaštite okoliša. Dalje, Poduzeće Hrvatski Telekom, najviše naglašava korištenje energije iz obnovljivih izvora, čime postavlja jako dobre temelje za izvrsno izvještavanje o ESG ciljevima. Također, poduzeće je uspjelo zadovoljiti sve svoje potrebe za energijom, čime je učinak emisije CO₂ neutralan. Uz to, koristi brojne inovativne tehnologije i sustave koji pozitivno utječu na smanjenje zagađenja zraka. Poduzeće Jadran – Galenski laboratorij najviše fokus stavlja na potrošnju energije odnosno na zamjenu ELLU s održivijim izvorom energije čim to bude moguće. Također, izgradnjom vlastite solarne elektrane, poduzeće je uspjelo samo proizvoditi električnu energiju, čime ne ovisi o drugima, već sami pozitivno utječu na okoliš. Uz to, prelaskom na hibridna vozila poduzeće je krenulo ka još većem smanjenju emisije štetnih plinova. Konačno, poduzeće Plava Laguna naglasak stavlja na sve važne komponente okolišnog aspekta, a to su: energetska učinkovitost, gospodarenje otpadom, održivo korištenje i zaštita voda te bioraznost. Što se tiče društvenog aspekta, sva analizirana poduzeća brinu o svojim zaposlenicima, korisnicima te ostalih dionicima. Sva poduzeća potiču edukacije i usavršavanja svojih zaposlenika, stvaraju bolje radno okruženje, provode politiku jednakosti i ravnopravnost među zaposlenicima različitih karakteristika. Drugim riječima, poduzeća izjednačavaju ljudska i radna prava te se trude da svi zaposlenici imaju zadovoljena sva prava. Također, sva poduzeća brinu i o društvu u kojem posluju. Na različite načine pridonose zajednici, kao na primjer: suradnje, partnerstva, sponzorstva, donacije i slično. Zbog svog društveno odgovornog poslovanja, poduzeća su dobila vrlo vrijedna priznanja i nagrade kao potvrdu da ispravno provode svoj utjecaj na društvo. Konačno, upravljački aspekt se također ne razlikuje previše između navedenih poduzeća. Naime, svi pokušavaju na što bolji način upravljati poduzećem i svim procesima u njemu. Uz to, bore se protiv neetičnog ponašanja, korupcije, mita

ili bilo kakve neprihvatljive kulture ponašanja u poduzeću. U upravljanju rizicima, sva poduzeća imaju mjesta za napredak, ali je vidljivo iz analize da idu ka tome.

Dakle, iako sva poduzeća nemaju jasno razrađen i objavljen ESG izvještaj, osim poduzeća Podravka, svi su na dobrom putu da uspješno objavljuju i o ESG informacijama. No, i iz nefinancijskih izvještaja se može puno zaključiti o sva tri aspekta ESG izvještavanja: okoliš, društvo i upravljanje. Stoga, može se reći da su promatrani izvještaji dobra preteča budućih ESG izvještaja analiziranih poduzeća.

4.4. Potencijalni pravci razvoja nefinancijskog izvještavanja

Uz već spomenute nedostatke, nefinancijsko izvještavanje ima brojne potencijalne pravce za razvoj odnosno područja za napredak, a najvažniji od njih su:

- minimiziranje rizika,
- poticanje transparentnosti u djelovanju,
- edukacija dionika,
- nadzor procesa,
- proširenje obveznika nefinancijskog izvještavanja.

Unapređivanje načina praćenja značajnih rizika, kako unutar tako i izvan poduzeća, koji su povezani s aspektima zaštite okoliša, društvenim posljedicama poslovnog modela, financijskim aspektima, operativnim aktivnostima te usklađenostima sa zakonodavstvom su vrlo značajni u razvoju nefinancijskog izvještavanja (IDOP, 2022.b.). Navedeno uključuje detaljniju analizu i nadzor rizika kako bi se identificirale potencijalne prijetnje i pravilno upravljalo njima. Na primjer, poduzeće bi trebalo pažljivo pratiti potencijalne negativne učinke na okoliš, utjecaj na lokalne zajednice, financijske izazove te usklađenost sa zakonima i propisima kako bi se osiguralo da se pravodobno poduzmu odgovarajuće mjere kako bi se minimizirali ti rizici. Ovaj proces također uključuje komunikaciju s relevantnim dionicima kako bi se osigurala transparentnost i povjerenje u vezi s rizicima i mjerama za njihovo upravljanje. Sveobuhvatan pristup ovoj praksi može pomoći poduzeću da bolje razumije svoje potencijalne izazove i pravilno se pripremi za suočavanje s njima. Dalje, analizirati otvoreno ponašanje članova uprave i menadžera na svim razinama unutar poduzeća, prateći njihove odluke i postupke koji se tiču utjecaja poduzeća na okoliš i društvo

označava transparentnost u djelovanju (IDOP, 2022.b.). To uključuje temeljno razmatranje načina na koji uprava i menadžeri donose odluke koje mogu utjecati na okoliš i društvo te kako se te odluke provode u praksi. Na primjer, proučavaju se odluke o korištenju resursa, postupcima koji se tiču radne snage, politikama koje promiču društvenu odgovornost te kako se poduzeće pridržava standarda očuvanja okoliša. Ova analiza može pomoći osigurati da se članovi uprave i menadžeri ponašaju na način koji je dosljedan ciljevima održivosti poduzeća te da njihovi postupci doprinose pozitivnom utjecaju na okoliš i društvo. Uz to, ova praksa pridonosi transparentnosti i odgovornosti, omogućujući da se djelovanje uprave i menadžera procijeni na temelju stvarnih rezultata i utjecaja koje imaju. Također, potrebno je nastaviti sa stalnim naporima usmjerenima na obrazovanje zaposlenika koji su nedavno pristupili poduzeću, kao i onih koji već rade unutar njega, o temama koje se tiču društvene odgovornosti i očuvanja okoliša (IDOP, 2022.b.). Ova nastojanja obuhvaćaju pružanje kontinuirane obuke i resursa kako bi zaposlenici bolje razumjeli važnost i utjecaj djelatnosti poduzeća na društvo i okoliš. Kroz obuku će se povećati svijest o principima održivosti i praksama koje poduzeće provodi kako bi smanjila svoj ekološki otisak i pozitivno doprinijela zajednici. Nadalje, edukacije će osnažiti zaposlenike da prepoznaju moguće prilike za poboljšanja u navedenim područjima i da aktivno doprinose inicijativama koje promiču društveno odgovorno ponašanje i zaštitu okoliša. Osim toga, kontinuirano ulaganje u obrazovanje pokazuje zaposlenicima da poduzeće ozbiljno shvaća teme u svezi okoliša i društva i da su njihovi napori u održivosti važni za postizanje dugoročnog uspjeha poduzeća. Isto tako, važno je pažljivo analizirati načine na koje se provode procesi nadzora unutar poduzeća te istražiti kako interna tijela za nadzor igraju ključnu ulogu u tom procesu i kako surađuju s članovima uprave (IDOP, 2022.b.). To uključuje dublje razmatranje kako su postavljeni i implementirani nadzorni mehanizmi kako bi se osigurala ispravna i etička praksa unutar poduzeća. Također, trebala bi se detaljnije istraživati interna nadzorna tijela, poput internih revizora ili odbora za nadzor, kako bi se shvatila njihova funkcija u osiguravanju transparentnosti, usklađenosti s regulativama i smanjenju rizika. Također je važno istražiti odnos između internih nadzornih tijela i uprave, koji bi trebao biti konstruktivan i suradnički kako bi se osigurala efikasnost procesa nadzora. Interna nadzorna tijela bi trebala imati neovisnost i ovlasti kako bi mogli provesti kvalitetne ocjene i pružiti objektivne preporuke upravi za unapređenje praksi i upravljanje. Dakle, nadzorom procesa poduzeće može bolje razumjeti kako se provodi interni nadzor, kako se održava odgovornost unutar poduzeća i kako se osigurava pravilna primjena standarda i smjernica. Još jedan od bitnih budućih pravaca razvoja

nefinancijskog izvještavanja je proširenje obveznika nefinancijskog izvještavanja što se odnosi na to da sva poduzeća, bez obzira na veličinu, budu obvezna objavljivati svoje nefinancijske informacije. Naime, Europska komisija planira proširiti zahtjev za izradu nefinancijskih izvještaja i na manja i srednja poduzeća (IDOP, b.d.a.). Kako bi se nastavio razvoj nefinancijskog izvještavanja, sva poduzeća bi trebala težiti ka ispunjavanju ciljeva održivog razvoja te o tome izvještavati. Dakle, ostaje za vidjeti hoće li se u budućnosti regulatorni okvir nefinancijskog izvještavanja, na razini Europske unije i šire, proširiti i na mala i srednja poduzeća.

5. ZAKLJUČAK

Objavljivanje nefinancijskih izvještaja značajno je prilikom donošenja relevantnih poslovnih odluka i stvaranju ugleda na tržištu koji prikazuje ključne investicijske karakteristike poput kompetentnost, konkurentnost i transparentnost poduzeća. Također, velika poduzeća imaju obvezu objavljivanja nefinancijskih izvještaja koja su posebice zadnjih nekoliko godina postala detaljnija i standardizirana zbog EU taksonomije koja za velika poduzeća propisuje da izvješćuju o usklađivanju taksonomije za fiskalnu godinu 2023. Odnosno, primjena Delegiranih akata Europske komisije u 2022. ograničena je na određene elemente i kvalitativno izvještavanje, dok se preostale odredbe počinju primjenjivati od 1. siječnja 2023. za nefinancijska društva i od 1. siječnja 2024. za financijska društva. Dakle, nefinancijska društva objavljuju samo udio taksonomski prihvatljive i taksonomski neprihvatljive gospodarske aktivnosti u njihovom ukupnom prometu, kapitalnim i operativnim rashodima te kvalitativne informacije. U ovom radu se analiziraju objavljeni nefinancijski izvještaji pet odabranih velikih poduzeća za razdoblje od 2020. do 2022. godine. Analiza nefinancijskih izvještaja poduzeća Croatia Airlines d.d., Podravka d.d., Hrvatski Telekom d.d., Plava Lagune d.d. i Jadran - Galenski laboratorij d.d. utvrdila je kako su svi analizirani nefinancijski izvještaji sadržavali informacije sastavljene prema standardima i smjernicama Globalne inicijative za izvještavanje (GRI standardi), Uredbi o taksonomiji (Uredba (EU) 2020/852) i Kodeksima korporativnog upravljanja. Međutim, uočeni su potencijalni pravci dodatnog fokusa u nefinancijskim izvještajima od kojih bi se ponajviše izdvojili idući: dodatno minimiziranje rizika, poticanje transparentnosti u poslovanju, edukacija dionika, nadzor procesa i proširenje obveznika nefinancijskog izvještavanja. Ova dodatna područja izvještavanja potrebna su za bolju transparentnost nefinancijskih informacija. Poboljšanje primjene načela izvještavanja tijekom promatranog trogodišnjeg razdoblja vidljiva su iz godine u godinu pa su najdetaljnije informacije sadržane u izvještajima za posljednju, 2022. godinu. Usporedna analiza nefinancijskih izvještaja odabranih hrvatskih poduzeća različitih djelatnosti prikazala je primjenu standarda prilikom nefinancijskog izvještavanja poduzeća koja su obuhvaćala okolišne, društvene i upravljačke aspekte poslovanja i njihove doprinose ciljevima poduzeća u smjeru društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja.

POPIS LITERATURE

1. Araluce, F. (2018.), Benefits of non-financial reporting, going ahead the compliance, preuzeto 7. srpnja 2023. s <https://www.dreport.cz/en/blog/benefits-of-non-financial-reporting-going-ahead-the-compliance/>
2. Croatia Airlines (2021.), *Nefinancijsko izvješće 2020.* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>
3. Croatia Airlines (2022.), *Nefinancijsko izvješće 2021.* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>
4. Croatia Airlines (2023.), *Nefinancijsko izvješće 2022.* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativno-upravljanje>
5. Croatia Airlines (b.d.), Osnovni podaci, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://www.croatiaairlines.com/hr/o-kompaniji/korporativne-informacije>
6. Deloitte (2021.), *Reporting of non-financial information* [e-publikacija], preuzeto s <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/be/Documents/audit/DT-BE-reporting-of-non-financial-info.pdf>
7. Deloitte (b.d.), Non-financial reporting – Assurance, preuzeto 7. srpnja 2023. s <https://www2.deloitte.com/hr/en/pages/audit/solutions/nefinancijsko-izvjestavanje-izrazavanje-uvjerenja.html>
8. Elkington, J. (2004.), *Enter the Triple Bottom Line* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.johnelkington.com/archive/TBL-elkington-chapter.pdf>
9. Europska komisija (2013.), *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council Amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC as Regards Disclosure of Non-financial and Diversity Information by Certain Large Companies and Groups* [e-publikacija], preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0127>
10. Europska komisija (2014.), Direktiva 2014/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa [e-publikacija] preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=LT>

11. Europska komisija (2017.), *Komunikacija Komisije – Smjernice za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama (metodologija za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama)* [e-publikacija], preuzeto s [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01))
12. Europska komisija (2019.), Uredba (EU) 2019/2088 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2019. o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga [e-publikacija] preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088>
13. Europska komisija (2020.), Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088 [e-publikacija], preuzeto 10. srpnja 2023. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32020R0852>
14. Europska komisija (2021.), Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2013/34/EU, Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Uredbe (EU) br. 537/2014 u pogledu korporativnog izvještavanja o održivosti [e-publikacija] preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189>
15. Geiger, S. i Ching, K. (2023.), *The Age of Greenwashing series addresses how to identify and mitigate greenwashing risks from a corporate reporting, asset management as well as advisory perspective*, preuzeto 7. srpnja 2023. s https://www.ey.com/en_ch/sustainability-financial-services/how-can-financial-institutes-avoid-greenwashing-in-their-corporate-reporting
16. Global Reporting Initiative (2002.), *Sustainability Reporting Guidelines*, [e-publikacija], preuzeto s <https://www.r3-0.org/wp-content/uploads/2020/03/GRIguidelines.pdf>
17. Global Reporting Initiative (2023.a.), *A Short Introduction to the GRI Standards* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
18. Global Reporting Initiative (2023.b.), *Consolidated Set of the GRI Standards* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
19. Global Reporting Initiative (b.d.), *About GRI*, preuzeto 14. siječnja 2023. s <https://globalreporting.org/about-gri/>

20. Global Reporting Initiative (b.d.a.), Universal Standards, preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://www.globalreporting.org/standards/standards-development/universal-standards/>
21. Global Reporting Initiative (b.d.b.), Sector Program, preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://www.globalreporting.org/standards/sector-program/>
22. HANFA (2021.), *Smjernice za izradu i objavu ESG relevantnih informacija izdavatelja* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/hgk-radionica-esg-smjernice-za-izdavateljehanfa-12-05-2021609bbc89ee5bf.pdf>
23. HANFA (b.d.), *Smjernice za izradu ESG izvještaja* [e-publikacija], preuzeto s <https://lider.events/odrzive-financije/wp-content/uploads/sites/209/2022/04/Ksenija-Petricevic.pdf>
24. HANFA, i Zagrebačka burza (2019.), Kodeks korporativnog upravljanja [e-publikacija], preuzeto s https://www.hanfa.hr/media/4098/zse_kodeks_hr.pdf
25. Hrvatska gospodarska komora – HGK (2021.), Indeks DOP, preuzeto 4. srpnja 2023. s <https://www.hgk.hr/indeks-dop-hgk/indeks-dop>
26. Hrvatska revizorska komora (2021.), *Izveštavanje o održivosti – regulatorni okvir u Europskoj Uniji i Republici Hrvatskoj* [e-publikacija], preuzeto s https://www.revizorska-komora.hr/storage/upload/doc_library/1_HRK_SSOR_2021_Izvjestavanje_o_odzivnosti_Kar_telo_114313.pdf
27. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj – HR PSOR (b.d.a.), Globalna inicijativa za izvještavanje (GRI), preuzeto 4. srpnja 2023. s <https://arhiva.hrpsor.hr/global-reporting-initiative-gri-1-104.html>
28. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj – HR PSOR (b.d.b.), Nefinancijsko izvještavanje, preuzeto 6. srpnja 2023. s <https://www.hrpsor.hr/nefinancijsko-izvjestavanje/>
29. Hrvatski Telekom (2021.), *Izveštaj o održivosti za 2020. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>
30. Hrvatski Telekom (2022.), *Izveštaj o održivosti za 2021. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>
31. Hrvatski Telekom (2023.), *Izveštaj o održivosti za 2022. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost>
32. Hrvatski Telekom (b.d.) O nama, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://www.t.ht.hr/o-nama/profil-grupe>

33. IDOP (2021.), *Nacionalna studija o stanju nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj za 2017. i 2018. godinu* [e-publikacija], preuzeto s https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/Nacionalna-studija-NFI-2017_18.pdf
34. IDOP (2022.a.), *Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD)* [e-publikacija], preuzeto s <https://idop.hr/wp-content/uploads/2022/10/Promjene-u-korporativnom-izvjes%CC%8Ctavanju-o-odrz%CC%8Civosti-3.pdf>
35. IDOP (2022.b.), *Nacionalna studija o stanju nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj za 2019. i 2020. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://idop.hr/wp-content/uploads/2022/03/Izvjes%CC%8Cc%CC%81eFinal3003.pdf>
36. IDOP (2022.c.), *Nefinancijsko izvještavanje - EU Taksonomija* [e-publikacija], preuzeto s https://idop.hr/wp-content/uploads/2022/10/EU-Taksonomija_web.pdf
37. IDOP (b.d.a.), *Što je nefinancijsko izvještavanje ili izvještavanje o održivosti?* Preuzeto 14. siječnja 2023. s <https://idop.hr/sto-je-nefinancijsko-izvjestavanje-ili-izvjestavanje-o-odrzivosti/>
38. IDOP (b.d.b.), *Direktiva EU "Direktiva 2014/95/EU"*, preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://idop.hr/direktiva-eu-direktiva-2014-95-eu/>
39. IDOP (b.d.c.), *Integrirano izvještavanje – Prednosti integriranog izvještavanja*, preuzeto 4. srpnja 2023. s <https://idop.hr/prednosti-integriranog-izvjestavanja/>
40. IDOP (b.d.d.), *Uredba o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga (SFDR uredba)*, preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://idop.hr/uredba-o-objavama-povezanim-s-odrzivosti-u-sektoru-financijskih-usluga-sfdr-uredba/>
41. JGL (2021.) *Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2020* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.jgl.hr/o-jgl-u/financijski-izvjestaji>
42. JGL (2022.) *Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2021* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.jgl.hr/o-jgl-u/financijski-izvjestaji>
43. JGL (2023.) *Integrirani godišnji izvještaj JGL grupe 2022* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.jgl.hr/o-jgl-u/financijski-izvjestaji>
44. JGL (b.d.), *Osnovni podaci*, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://www.jgl.hr/osnovni-podaci>
45. Knowledge at Wharton Staff (2000., 6. Prosinac), *Non-financial Performance Measures: What Works and What Doesn't, Knowledge at Wharton*, preuzeto s

<https://knowledge.wharton.upenn.edu/podcast/knowledge-at-wharton-podcast/non-financial-performance-measures-what-works-and-what-doesnt/>

46. Kraaijenbrink, J. (2019., 10. prosinac), What The 3Ps Of The Triple Bottom Line Really Mean, *Forbes*, preuzeto s <https://www.forbes.com/sites/jeroenkraaijenbrink/2019/12/10/what-the-3ps-of-the-triple-bottom-line-really-mean/?sh=4acf7ce95143>
47. Krivačić, D., i Antunović, M. (2018.), Nefinancijsko izvještavanje: novi izazov za korporativne računovodstvene sustave, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, no. 3-4/2018, preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/216536>
48. LORA (b.d.), Globalni ciljevi za održivi razvoj, preuzeto 5. srpnja 2023. s <http://lora.bioteka.hr/un-ciljevi-odrzivog-razvoja/>
49. Markota Vukić, N., Omazić, M., A., i Aleksić, A. (2019., 17. svibanj), Corporate Social Responsibility Strategy and Reporting: Overview of Practice in Selected European Countries, *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, vol. 17, no. 2-B, preuzeto s <https://doi.org/10.7906/indecs.17.2.11>
50. Miljenović, D. (2016.), Smjernice i standardi nefinancijskog izvještavanja, *Računovodstvo, revizija i financije*, vol. 26, no. 5, preuzeto s <https://www.rrif.hr/clanak-17023/>
51. Ministarstvo financija (b.d.), Nefinancijsko izvješće, preuzeto 4. srpnja 2023. s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/bankarstvo-racunovodstvo-i-revizija-111/financijski-izvjestaji-i-nefinancijsko-izvjesce/nefinancijsko-izvjesce/2361>
52. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (b.d.), Nacionalna kontaktna točka kao trajni mehanizam za promicanje i primjenu Smjernica za odgovorno poslovanje Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD), preuzeto 6. srpnja 2023. s <https://mvep.gov.hr/oecd/22983>
53. ODRAZ (2015.), *Novi izazov – Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.* [e-publikacija], preuzeto s https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/03/globalni-ciljevi_or_final_web.pdf
54. OECD (2009.), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, preuzeto s https://www.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-guidelines-for-multinational-enterprises_9789264060326-en
55. OECD (2011.), *Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća* [e-publikacija], preuzeto 6. srpnja 2023. s <https://mvep.gov.hr/UserDocsImages/files/file/2020/2010130945-smjernice-oecd-a-za-multinacionalna-poduzeca.pdf>

56. OECD (b.d.), 2023 update of the OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct, preuzeto 6. srpnja 2023. s <https://mneguidelines.oecd.org/targeted-update-of-the-oecd-guidelines-for-multinational-enterprises.htm>
57. Omazić et al. (2020., 16. svibanj), Analiza stanja nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj 2017. i 2018., *Socijalna ekologija*, Vol. 29, No. 2, preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/socijalna-ekologija/article/view/15721/8242>
58. Pavlović, A. i Miler, K. (2022.), Hrvatski obveznici nefinancijskog izvještavanja na prekretnici: što znamo o izvještavanju i komunikaciji klimatskih promjena u Hrvatskoj?, *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, preuzeto s <https://doi.org/10.17234/SocEkol.31.1.5>
59. Peterdy, K. (2022.), ESG (Environmental, Social, & Governance), preuzeto 10. srpnja 2023. s <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-environmental-social-governance/>
60. Plava Laguna (2021.), *Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2020. godina* [e-publikacija], preuzeto s <https://biz.plavalaguna.hr/hr/korporativne-informacije/plava-laguna/financijska-izvjesca>
61. Plava Laguna (2022.), *Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2021. godina* [e-publikacija], preuzeto s <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/pSubjektTrazi.do>
62. Plava Laguna (2023.), *Plava Laguna - Godišnji izvještaj 2022. godina* [e-publikacija], preuzeto s <https://biz.plavalaguna.hr/hr/korporativne-informacije/plava-laguna/financijska-izvjesca>
63. Plava Laguna (b.d.) O nama, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://biz.plavalaguna.hr/hr/o-nama>
64. Podravka (2021.), *Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2020. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>
65. Podravka (2022.), *Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2021. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>
66. Podravka (2023.), *Godišnje izvješće Podravke d.d. za 2022. godinu* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/izvjestavanje-o-odrzivosti/>
67. Podravka (b.d.a.), O Podravki, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://www.podravka.hr/kompanija/o-podravki/uvijek-sa-srcem/>
68. Podravka (b.d.b.), Održivost, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://www.podravka.hr/kompanija/odrzivost/certifikati/>

69. PricewaterhouseCoopers (2021.a.), *Management of non-financial information: Corporate value creation insights from advanced case studies* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.pwc.com/jp/en/knowledge/thoughtleadership/assets/pdf/non-financial-information-management.pdf>
70. PricewaterhouseCoopers (2021.b.), The EU taxonomy and the acceleration of sustainable finance, preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://www.pwc.com/jp/en/knowledge/column/taxonomy-and-sustainable-finance.html>
71. Study smarter (b.d.), Non-Financial Data, preuzeto 7. Srpnja 2023. s <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/business-studies/strategic-analysis/non-financial-data/>
72. The European Commission (b.d.b.), Corporate sustainability reporting, preuzeto 4. srpnja 2023. s https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
73. UL Solutions (b.d.), Governance in ESG Reporting, preuzeto 10. srpnja 2023. s <https://www.ul.com/insights/governance-esg-reporting>
74. United Nations (b.d.), Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [e-publikacija] preuzeto 5. srpnja 2023. s <https://sdgs.un.org/2030agenda>
75. Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20 i 120/16

POPIS SLIKA

Slika 1: Teme Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća	10
Slika 2: Ciljevi održivog razvoja	12

POPIS TABLICA

Tablica 1: Povijesni razvoj nefinancijskog izvještavanja.....	3
Tablica 2: Pregled regulatornog okvira, standarda i smjernica nefinancijskog izvještavanja	7
Tablica 3: GRI standardi	8
Tablica 4: Okolišni ciljevi i kriteriji gospodarskih djelatnosti prema Uredbi o taksonomiji	15
Tablica 5: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines.....	33
Tablica 6: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines	35
Tablica 7: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Croatia Airlines	35
Tablica 8: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine poduzeća Podravka ..	38
Tablica 9: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Podravka	39
Tablica 10: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Podravka	40
Tablica 11: Pregled potrošnje energije u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom	43
Tablica 12: Pregled emisije CO₂ u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom	44
Tablica 13: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Hrvatski Telekom ..	45
Tablica 14: Pregled potrošnje energije i vode u posljednje tri godine u poduzeću Jadran – Galenski laboratorij.....	48
Tablica 15: Pregled količine otpada u posljednje tri godine poduzeća Jadran – Galenski laboratorij.....	50
Tablica 16: Pregled korištenih standarda za sastavljanje nefinancijskih izvještaja odabranih analiziranih poduzeća.....	59

ŽIVOTOPIS

Paula Garma

Contact:

E-mail: garmapaula@gmail.com

LinedIn: [linkedin.com/in/paula-garma](https://www.linkedin.com/in/paula-garma)

Mobitel: (+385) 994777353

O meni

Studentica apsolventske godine smjera Računovodstvo i revizija na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Otvorena, komunikativna i ambiciozna osoba sa željom i voljom za privatni i poslovni razvoj.

Obrazovanje

- **Nova School of Business and Economics**
(rujan 2020. - veljača 2021.)
- Erasmus+ program
- **Faculty of Economics and Business**
(rujan 2017. - danas)
- Poslovna ekonomija: smjer Računovodstvo i revizija

Radno iskustvo

- **Ernst&Young d.o.o.:** Student u odjelu Revizije
- pomoć pri analizi i pripremi godišnjih financijskih izvještaja za različite klijente
- **Ernst&Young d.o.o.:** Asistent u odjelu Revizije
- analiza i priprema godišnjih financijskih izvještaja za različite klijente

Jezične vještine

- hrvatski jezik
- engleski jezik (C1)
- talijanski jezik (B2)
- njemački jezik (A2)

Digitalne vještine

- MS Office
- Google Tools
- R-studio
- komunikacijski mediji (Team, Zoom, Skype)
- društveni mediji (LinkedIn, Instagram, Facebook)

Organizacijske vještine

Stečeno iskustvo timskog rada tijekom školovanja na Sveučilištu u zemlji i inozemstvu. Također i kroz sezonske poslove i volontiranje s humanitarnom udrugom SKAC.

Ostale vještine

Vozačka B kategorija